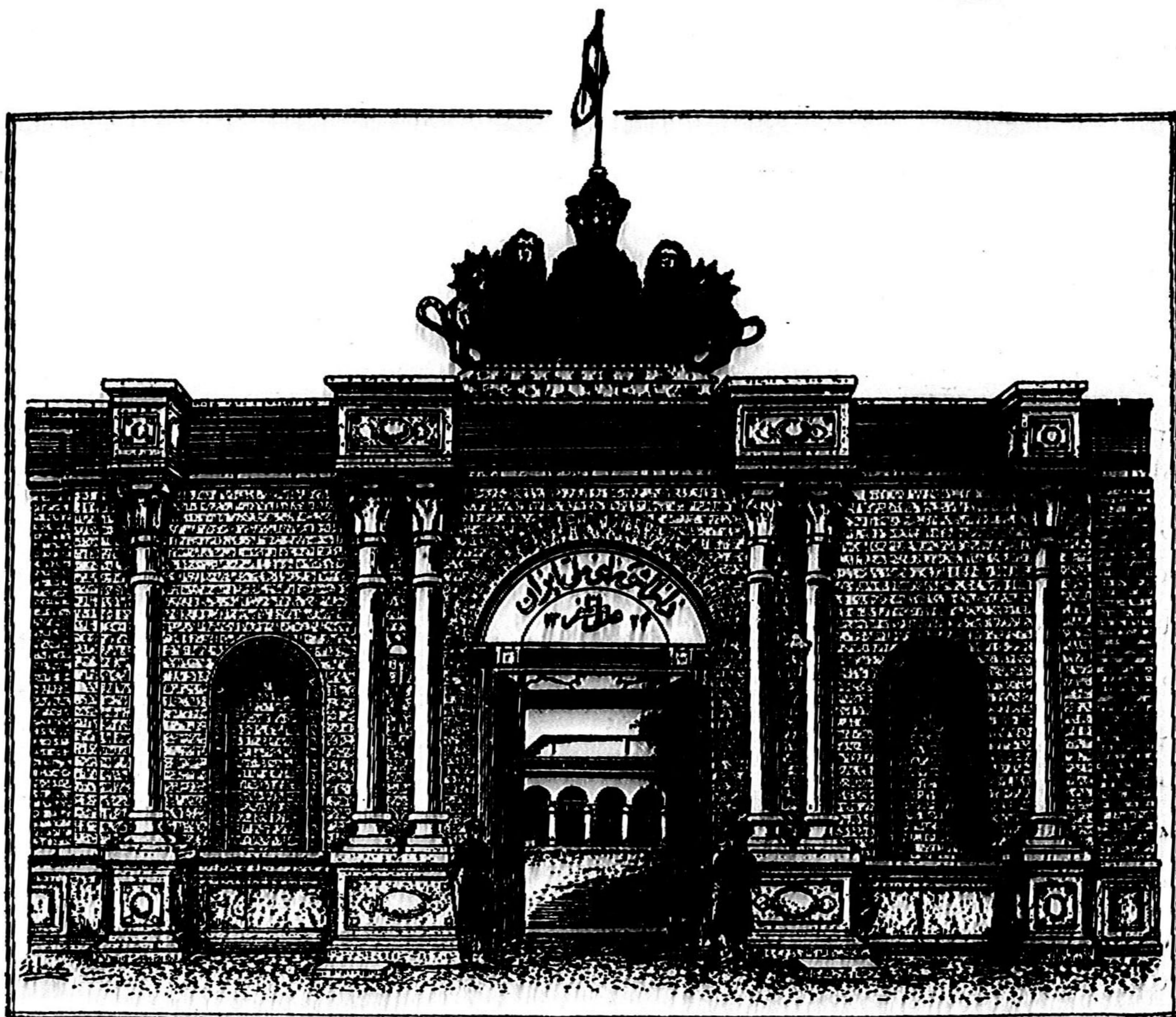

دوره ششم تقنینیه

<p>جلسه ۱۵۷</p>	<h1>مذاکرات مجلس</h1>	<p>شماره ۱۲۲</p>
<p>تاریخ تأسیس آذر ۱۳۰۵ جاسه سه شنبه ۲۵ مهرماه ۱۳۰۶ مطابق ۲۱ ربیع الثانی ۱۳۴۶</p>	<p>مندرجات فقط شامل مذاکرات مشروح جلسات مجلس شورای ملی خواهد بود پس از ختم هر جلسه کلیه مذاکرات در یک شماره منتشر میشود. مطبعة مجلس</p>	<p>قیمه اشتراك داخله ایران سالبانه ده تومان خارجه « دوازده تومان قیمه تک شماره یک قران</p>

فهرست مدارج عالی

الی صفحه	از صفحه	عنوان	شماره
		تصویب يك فوریت قرارداد های تأمینیه و بی طرفی - شیلان - کمرکی منعقدہ بین	۱
۲۵۲۷	۲۵۱۸	دولتین ایران و اتحاد جماہیر شوروی سوسیالیستی و از جامع لوایح مزبورہ بہ کمیسیون بودجه	
		شور تان نسبت بخر کمیسیون بودجه راجع بہ امتداد اختیارات آقای مہدیقلیخان	۲
۲۵۳۰	۲۵۲۸	ہدایت رئیس کل مالیه و تصویب آن	
		مذاکرہ نسبت بخر کمیسیون بودجه راجع بہ اجازہ پرداخت $\frac{1}{11}$ مخارج مملکتی در دو	۳
۲۵۴۲	۲۵۳۱	ماہہ شہریور و مہر ۱۳۰۶	
		قانون تمدید قانون راجع بہ اختیارات آقای مہدیقلی خان ہدایت رئیس کل مالیه برای	۴
	۲۵۴۳	مدت سه ماہ	
		قانون اجازہ پرداخت $\frac{1}{11}$ بودجه های مصوب اسفند ۱۳۰۵ بابت مخارج مملکتی در	۵
	۲۵۴۳	دو ماہہ شہریور و مہر ۱۳۰۶	

مذاکرات مجلس

دوره شانزدهم تقنینیه

صورت مشروح مجلس سه شنبه ۲۵ مهر ماه ۱۳۰۶ مطابق ۲۱ ربیع الثانی ۱۳۴۶

جلسه ۱۵۷

(مجلس دو ساعت و سه ربع قبل از ظهر ریاست آقای پیرنیا تشکیل گردید)

(صورت مجلس یکشنبه بیست و سوم مهرماه را آقای بنی سلیمان قرائت نمودند)

رئیس -- صورت مجلس ایرادی ندارد؟

(گفته شد خیر)

رئیس الوزراء - دولت به نظریاتی لازم میداند که

يك في الجملة تغییر در مقدمات لوابیحی که تقدیم شده است بشود سه فقره است راجع به شیلات و غیره. اینها را استرداد میکنم و مقدمه دیگری ترتیب داده شده است که تقدیم میشود

(بشرح دلیل خوانده شد)

بانهایت مسرت قرار داد گمرکی و شیلات و عهدنامه نامینیه و بیطرفی منعقد بین دولت ایران و دولت اتحاد جماهیر شوروی روسیه را تقدیم میدارد. علل و موجبات انعقاد این قراردادها و عهد نامه بطوری است که قبلاً خاطر نمایندگان محترم مسبوق گردیده و محتاج بذکر نمیداند و فقط توجه آقایان نمایندگان محترم را بموجبات تسریع در تصویب آنها جلب نموده بایک فوریت تقاضای تصویب آنها را میباید.

ماده واحده - مجلس شورای ملی عهدنامه نامینیه و بی طرفی را که دارای هشت فصل و سه صورت مجلس و قرار داد شیلات را که دارای بیست و یک ماده و پنج صورت مجلس و قرار داد گمرکی را که چهارده ماده و تعرفه های ضمیمه - ا - ب - ج - میباشد و در تاریخ اول اکتبر هشتم مهر بین نمایندگان ایران و اتحاد جماهیر شوروی امضاء شده است تصویب و اجازه مبادله نسخ صحه شده آنها را بدولت میدهد.

(ریاست وزراء) (وزارت خارجه)

رئیس - تقاضای فوریت شده. آقای فیروز آبادی
فیروز آبادی - بنده اولاً خیلی تشکر میکنم از هیئت دولت ...

رئیس - موافقت

فیروز آبادی - بله

رئیس - پس بعد از يك مخالف بفرمائید آقای آقا سید یعقوب

آقا سید یعقوب - بنده موافقم

رئیس - آقای دادگر

دادگر - موافقم

رئیس - آقای رفیع

حاج آقا رضا رفیع - موافقم

رئیس - آقای تقی زاده

تقی زاده - بنده میخواهم عرض کنم پیش از آنکه دلیل خودم را راجع به عدم صلاح بودن فوریت عرض کنم يك نکته را میخواهم قبلاً خاطر نشان کنم که اغلب در این مجلس اتفاق می افتد که اشتباه میشود در مسئله مخالفت با اصل موضوع و مخالفت با فوریت در این اواخر فقط بنده بیکبار دیدم که یکی از آقایان با اصل لایحه خیلی موافق بود ولی با فوریت آن مخالفت کرد و غالباً اینطور است که مخالفت با فوریت تعبیر و تفسیر میشود بمخالفت با خود مطلب. زیرا آقایانیکه با خود مطلب موافقت بایک فوریت با دو فوریت هم موافقت میکنند در صورتیکه این طور نیست. بعضی چیزها هست که خودش صلاح است و خیلی خوب است و آرزوی همه است ولی فوریتش صلاح نیست لهذا بنده شخصاً عرض میکنم که گذشتن این عهد نامه ها و قرار دادها بعد از دقت مجلس شورای ملی بایک مسئله حیاتی است برای همه مملکت. لکن بچندین جهت بنده فوریتش را صلاح میدانم. اولاً گاهی بعضی دلائل در مطالب مختلفه اقامه میشود. مثلاً میگویند فلان مسئله فلانطور است یا مثلاً مخالفین اینکار فلان غرض را دارند پس بایست موافقتش خیلی عجله کنند. در حالی که این مسئله همیشه باعث اشتباه و ضلالت انسان است. زیرا اگر جماعتی برای کاری تحریک شده باشند یا برای مطلبی ذهن ما مشوب باشد که فلان اتفاقی که افتاده از اول تا آخرش بموجب تحریک است با وجود این باید قضیه را بدانیم و دقت کنیم حقیقتش را قبول کنیم و تحریکش را رد کنیم ولی همیشه این طور است به مثل معترف که میگویند انسان همیشه خودش را

عقب عقب میکشد تا از آنطرف نام می افتد. در مطالب بین المللی که جنبه خارجی دارد مصالح عالییه این مملکت مقتضی این است که هیچوقت با فوریت از اینجا نگذرد ولی این مخالف این نیست که کمال سرعت هم در انجام آن به عمل بیاید و هر چه بتوانیم تسریع کنیم. ولی این فوریت يك سابقه میشود که خوشبختانه در بیست سال مشروطیت تا امروز این سابقه نبوده است یعنی يك دفعه نشده است يك مطایب که جنبه بین المللی دارد بطور فوری و عجله بیاید و از این مجلس بگذرد و بکمیسیونهای مربوطه خودش نرود و آنها درش شور و دقت نکنند. علاوه بر این يك مانعی که اینجا گفته میشود این است که کمیسیون فوائد عامه تشکیل نشده است کمیسیون خارجه تشکیل نشده است بنده عرض میکنم این اصرار و نفوذی که خود دولت و خیر خواهان این کار دارند و در مجلس بکار میبرند یعنی خواهش میکنند که فوریت را قبول کنند همین نفوذ را در تعیین و و تشکیل کمیسیونها به کار ببرند که همین امروز کمیسیون فوائد عامه و خارجه انتخاب شود و اگر آقایان بعضی تأمل دارند راجع به انتخاب کمیسیونها و میخواهند بفرغت فکر کنند و طول میکشد مصالح سیاسی مملکت مقتضی این است که بنده خواهش کنم که برای انتخاب کمیسیون ملاحظات دسته را کنار بگذارند و همه مجلس بدون اینکه از اینجا متفرق شوند کمیسیون فوائد عامه و خارجه را انتخاب کنند که این لواحق به کمیسیونهای مربوطه خودش برود و زودتر این کار تمام شود و ما هم قول میدهیم (یعنی بنده از طرف خودم و میدانم همه آقایان هم علاقه مندند زیرا با آقایان که در خارج صحبت کرده ام هیچکس را ندیده ام که علاقه اش کمتر از بنده باشد) ولی بنده میخواهم عرض کنم مسائلی که جنبه بین المللی دارد باید بطور طبیعی از این مجلس بگذرد و بنده واقعاً میخواهم از آقایان نمی کنم که این مسئله موافق و مخالف را اینجا کنار بگذارند و کمیسیونها را انتخاب کنند که

این لایحه بدون فوریت بگذرد خوب است آقایان هم کنند و دولت هم قبول کند و اگر غیر از این باشد بنده باید عرض کنم که این يك سابقه بدی میشود در این مملکت ممکن است کارهایی هم که به این درجه بد آن علاقمند نباشیم باز به این ترتیب بیاید اینجا و اگر تقاضای فوریت بشود مادیر منطلق قوی نداریم. مادر این بیست سال مشروطیت این مسئله را حفظ کرده ایم که امور خارجه و چیز های بین المللی را این مجلس با کمال استقلال و دقت شور کرده است و فکر کرده است. اگر پسندیده و مطابق مصالح ملت دانسته است رای داده است. و اگر غیر از این باشد و ما به يك موجبات بومیه و امور موقتی که پیش می آید در تحت تأثیر هیجان فوریت يك کاری را بکنیم يك مصلحتی از مملکت فوت میشود که در آئینه پشیمان میشویم. این است که بنده استدعا میکنم که مجلس قبول کند این مسئله فوری نباشد ولی کمیسیونها را فوراً انتخاب کنند و ممکن است تا دوسه روز دیگر تمام شده بیاید و از مجلس بگذرد.

رئیس - آقای فیروز آبادی

فیروز آبادی - بنده حقم را به آقای آقا سید یعقوب واگذار میکنم.

آقا سید یعقوب - بنده با حسن ظن کاملی که به آقای تقی زاده دارم عرض میکنم در دوره پنجمه که بنده در کمیسیون فوائد عامه بودم ایشان تشریف میاوردند در کمیسیون آقای شیروانی وعده هم بودند که بایک شوق و صمیمیتی در اطراف این قرارداد تجارتنی صحبت میکردیم غرضم این است که بدانید آقای تقی زاده راجع به این موضوع جدی و ساعی بوده اند. تاریخ هم شهادت میدهد که بکنفر از اشخاصیکه جدیت کرد و مدتها هم در این باب زحمت کشید ایشان بودند چون آقای تقی زاده حقیقه یکی از بزرگان آزادخواهان میباشد و بنده ایشانرا خیلی مقدس و کعبه خودم میدانم ولی این نظریه که ایشان اظهار کردند که این

سابقه میشود. از چند جهت این سابقه نمیشود. يك جهت این است که ما گمان میکنیم به افکار خود مان این کار شده است. در صورتیکه اینطور نیست. ما ناظر افکار عمومی هستیم و ملت کاملاً باین مسئله علاقه مند است اولاً افکار عمومی در ایران موجود است نه اینکه موجود نباشد ثانیاً افکار ملت ایران چنان رو به اصلاح و سداد میبرد که سدهای محکم هم جاوی آن افکار را نمیکرد. افکار ملت ایران چندی است رو به اصلاح میبرد و يك همچو چیزی هیچوقت سابقه نمی شود و این وحشت و این خیال هیچوقت نباید پیش بیاید. بنده خودم خصوصاً دیشب در این باب فکر میکردم. ما کاملاً از حیثیات و مال اندیشی ملت ایران مطمئن هستیم و آن چیزی که در ذهن حضرت مستطاب عالی است ابداً پیدا نخواهد شد چنانچه نظیرش را دیدید شد. حالا در این موضوع وارد نمیشوم ولی کاملاً مطمئن باشید از این می گذرم. اما آمدم بر این مسئله که فرمودید مطالب بین المللی باید کاملاً تحت شور بیاید. چون شما شخص حکیم و دانشمندی هستید از روی فلسفه میخواهم صحبت کنم مطالب بین المللی که باید در تحت شور و دقت بیاید يك مطالبی است که این سابقه طولانی هشت سال نه سال را نداشته باشد. خود حضرت مستطاب عالی يك دفعه هشت ماه يك دفعه شش ماه مأمور این کار بودید این همه نماینده ها از طهران رفتند آنجا و مسائل را زیر و زبر کردند و بقدری واضح شده است که مثل السکل اعظم امن الجزء است باین اندازه مسئله بدیهی و مسلم است که این قرار داد برای ملت ایران و ملت روسیه که در دولت دوست هستند خیلی مفید است و برای سیاست و اقتصاد ما بقدری روشن است که از شمال و جنوب و مشرق و مغرب سؤال کنید میگوید السکل اعظم من الجزء است و این بدیهی است که خیلی خوب و نافع است حتی مواد و فرازهای او هم منافعی بدیهی است. بعد از آنکه این مسئله بین المللی باین

واضحی باشد که هیچ نتوانیم انکار کنیم آیا میتوانیم بگوییم که دو تا کت از یکی است؟ این باین اندازه بدیهی است مثل اینکه دو دو تا چهار تا است. و در حقیقت فلسفه رفتن بکمسیون و دوری شدن ازین رفته. برای اینکه فلسفه به کمسیون رفتن يك جهتش این است که در اطرافش زیاد دقت شود و يك جهتش هم این است که افکار عامه را متوجه کنند. خود آقای تقی زاده که کاملاً از روحیات ملت و سیاست لاحق و سابقه و حالیه اش مستحضر هستند و از سیاست این موضوع کاملاً مستحضرند و تصدیق میکنند که چقدر این قرار داد برای مردم ملت خوب است و بنده شکر گذاری میکنم برای مردم ملت که کاملاً سیاست خودشان را حفظ کرده اند پس این يك چیزی نیست که بگوییم ما ندانستیم اما راجع به افکار عامه مثلاً وقتی قانون را می نویسند بکمسیون میفرستند و منتشر میکنند که بهینند افکار عمومی نسبت بآن قانون چه چیز است ولی این مسئله اینطور نیست بفرمایش آقای مدرس که میفرمودند این بجهت آن قرار داد بزرگ است این بجهت همان قرار دادی است که خود شما در آن خصوص زحمت کشیدید و حالا نشو و نما کرده و بالغ و رشید شده و آمده است بمجلس حالا باز بگوییم بالغ و رشید نیست؟ باید برود در کمسیون شیر بخورد. خیر این نتیجه همان قرار داد است حقیقه من باید شکر گذاری بکنم از تمام کابینه ها کابینه قوام السلطنه بعد کابینه مشیرالدوله کابینه آقای مستوفی بعد کابینه اعلیحضرت که ایشان در رأس کابینه بودند. بعد کابینه آقای مستوفی الممالک کابینه آقای هدایت کابینه آقای قزوینی که تماماً بقدری زحمت کشیده اند که نهایت ندارد و هی سد ایجاد میشدناحالا بحمدالله با همت ثابت اعلیحضرت وزجانی که بیخی و بین الله آقای تیمورتاش و همینطور این کابینه کشید این کار تمام شده است بنده عقیده ام این است که فوری باید این کار را بگذرانیم و ما مخصوصاً در خدمت يك نفر شخص علامه مند به این مملکت و حضرت آقای رئیس مذاکره و مشورت کردیم و بقدری زیر و زبر کردند

و حل قضیه را کردند و مسئله سابقه را که آقای تقی زاده میفرمایند هیچ نگرانی ندارد به علاوه حالا که این قضیه فوراً پیش در مجلس تصویب بشود بر میگردد به کمسیون بودجه یکی از کمسیونهایی که فعلاً موجود است و تمام نمایندگان هم میتوانند در آن حاضر شوند و دعوت می شوند این قضیه میبرد به آن کمسیون و کمسیون تشکیل میشود. بنده ناهار نمیخورم. شام هم نمیخورم. به هلمله و شادی می نشینم بامساعدت و همراهی برادران عزیز خودم زود این کار را میگذرانیم تا اینکه نه آقای بهبهانی از بنده دلتنگ باشند و نه اینکه بنده از ایشان آقای هدایت: ماسلسله علماء (خنده نمایندگان) کاملاً در اصلاحات پیشقدم هستیم. همین آقای بهبهانی پدرشان در مسئله آزادی شهید شدند. برادر میرزای آشتیانی شهید شد. ماها همیشه منادی اصلاح و ترقی ایران بودیم. ماها همیشه بامش میرفته ایم برای اصلاح و همیشه هم ما امید وار هستیم. یکی از بر جسته ترین طبقاتی که پیشقدم آزادی و اصلاح بوده اند و همیشه زیر بغل ملت را گرفته اند که رو با اصلاح برود سلسله روحانیت بوده. اشتباه نشود. ما همیشه ملت خودمان را بهر جا میبرد تمقیب میکنیم و باوج ترقی میبریم پس انشاء الله با آن روح نشاطی که در تمام افراد نمایندگان هست آن سابقه هم که در نظر مقدس آقای تقی زاده هست این مسئله بر میگردد به کمسیون بودجه در آنجا صحبت میشود. حل و بحث میشود و به هلمله و شادی روز پنجشنبه آن را در مجلس میگذرانیم

رئیس - آقای دکتر امصدق

دکتر امصدق - بنده در مسائل داخلی هر کاری که بر خلاف معمول و جریان باشد آنقدر ها ایراد ندارم یعنی چه میشود کرد؟ اکثریت مجلس وقتی که رأی می دهد البته قاطع است. ولی در مسائل خارجی و سیاست بین المللی هیچوقت خودم را نمیتوانم حاضر کنیم که

يك قرار داد بین المللی بر خلاف جریان مجلس شورای ملی یعنی آن ترتیبیانی که در تمام دنیا همیشه معمول است و رعایت شده عمل بشود...

عمادی - بر خلاف جریان نیست

دکتر امصدق - اجازه بفرمائید یکی از علاقه مندهای بنده بعصر پهلوئی رای این بوده است که ایشان در مسائل سیاست خارجی و بین المللی همیشه خیلی ملاحظه داشته اند. همه میدانند که ایشان همه وقت ملاحظات داشته اند که حقوق ایران يك ذره بخارجی داده نشود و حالا هم بنده عقیده دارم آقایان که واقفاً معتقدند باین اصل نخواهند يك يك کاری بکنند که بر خلاف جریان و بر خلاف عادت يك چیزی پیش بیاید. بنده از آقایان سؤال میکنم ببینند در هیچ پارلمانی امکان دارد که عهدنامه... اولاً این را خدمت آقایان عرض میکنم تصور نفرمائید که بنده عضو کمسیون خارجه پیش آمده ام حالا هم میل دارم که بیاید به کمسیون خارجه که بنده آنجا عضویت داشته باشم. بنده الان هم خدمت آقایان عرض میکنم اگر بنده در کمسیون خارجه انتخاب بشوم قبول نخواهم کرد. این مسئله را بدانید که هیچ مجلسی را شما پیدا نمیکنید که يك عهدنامه بین المللی از مجلس بگذرد و به کمسیون خارجه ارجاع نشود. همیشه کمسیون خارجه هر مجلسی از يك اشخاصی انتخاب میشوند که مربوط به سیاست بین المللی باشند و اطلاعات داشته باشند و عهدنامه ها را از نقطه نظر سیاست بین المللی و صلاح مملکت تشخیص بدهند و تصویب بکنند بعد بعرض مجلس رسانند. کمسیون بودجه هیچوجه صلاحیت برای رسیدگی بیک عهدنامه بین المللی ندارد. شما اگر نخواهید این اصل را معتقد شوید که جرئت طبیعی را موقوف بدارید فردا عقیده ام این است که يك پیشنهادی در مجلس میشود که يك کمسیون خاصی برای تصویب يك عهدنامه در مجلس تشکیل شود آن وقت از نمایندگان که موافقت میکنند بآن عهدنامه

میرود در آن کمیسیون و برخلاف جریان میگذرد. بنده عقیده ام این است که مسائل بین المللی يك چیز هائی است که مثل مسائل داخلی نیست در مسائل داخلی اگر خط و اشتباه بکنیم همیشه میتوانیم جبران کنیم برای اینکه رأی مجلس شورای ملی همیشه عمل يك طرفی است. طرف ایجاب و قبول ندارد ولی مسائل بین المللی طرف ایجاب و قبول دارد. محض اینکه مجلس شورای ملی گفت قبلاً این عقد منعقد شده است آنوقت این عقد را هیچکس نمیتواند برهم زند مگر سر نیزه. شما آقایان که تشریف آورده اید اینجا نشسته اید باید بدانید دولت ما در مقابل دول مجاور حقیقهً يك دولت کوچکی است يك دولت خیلی قوی نیست که هر ساعتی بتواند زر حرفش زند. يك دولتی نیست که هر ساعتی بخواند يك چیزی اگر در اینجا بحث شد رد بکند. پس دولت و ملت ایران باید در مسائل بین المللی خیلی دقت کند. کاری نکند که فردا اسباب زحمت بشود. در این عهد نامه ها بنده خودم نظریاتی دارم. همچو نیست که تصور بفرمائید این عهد نامه ها چون پنجسال است مطرح شده هیچ ایرادی درش نیست خیر. اصلاحات دارد. و اگر همین ترتیب که هست بگذرد بنده عرض میکنم که ابدأ صلاح مملکت ایران نیست. آقای رئیس الوزراء متخصص نیستند. اگر متخصص بودند چهار کار را با هم قبول نمیکردند. متخصص نیستند، خودشان هم میدانند پس اینکار باید برود در کمیسیون های مربوطه و با اشخاص متخصص در هر ماده از موادم شور بشود بعد بیاید بمجلس بنده عرض میکنم که این مسئله فوریتش هیچوجه صلاح نیست و میبایست این را مجربان معمولی ببندازید. و بکمیسسیون فواید عامه و کمیسیون خارجه برود اگر اشخاصی که در کمیسیون هستند که ایراد دارند حرف بزنند، مذاکره بشود، زیرا اگر يك چیزی خوب باشد هیچکس نمیتواند بگوید بد است. هیچکس شما نمایندگان ملت نمیتواند مطلبی را اشتباه کند اگر

خوب است و بگوید بد است فوراً جواب میدهد. در آنچه شور و مذاکره میکنید و اگر خوب است قبول میکنید مسائل بین المللی يك چیز هائی است که فوریت بیارورم اینجا بگذاریم و وقتی که گذشت فردا بگوئید چون این خوب نیست باید نسخ کرد. در مسائل بین المللی اینطور نیست عصر پهلوی و علاقه مندی به پهلوی اینطور اقتضا میکند که آقایان در این مسئله جریان عادی مجلس را ابدأ صرف نظر نکنند بگذارید کمیسیون فواید عامه و خارجه انتخاب بشود و رجوع بکنید به کمیسیون ها آنها را برت خودشان را به مجلس بدهند اگر کسی حرف صحیحی زد قبول کنید و اگر ناصحیح گفت رد کنید و این را مجربان صحیح ببندازید. بنده از آقایان استدعا میکنم. مخصوصاً التماس میکنم که در مسائل بین المللی دقت بفرمائید. بجهت اینکه نظایر پیدا میکند. وقتی که بنا شد يك کمیسیون که ابدأ مربوط به اینکار است در این امر دخالت بکند فردا هم يك کمیسیونهای خاص دیگری ممکن است در مجلس تشکیل بشود برای يك عهدنامه هائی دیگری و صلاح نیست این است که بنده عرض می کنم عهدنامه که پنجسال است یا بقول یکی از آقایان هشت سال است مانده اشکالی ندارد که سه چهار روز دیگر هم بماند تا کمیسیونها مطابق جریان خودشان انتخاب شده و پس از ملاحظه در این مسئله راپورت خودشانرا بدهند که بعدها اسباب ندامت نشود. این است عقیده بنده. حالا اگر آقایان واقعاً وطن پرست هستند و واقعاً میخواهند علاقه به مملکت نشان بدهند این کار را که حق نمایندگی ما است بکنند يك دولتهائی که شاید هیچ صلاحیت نداشته باشند که در يك مسائل ملی باندازه ما دخالت کنند هشت سال حرف بزنند ولی شما که خودتان را نمایندگان حقیقی ملت میشمارید میگوئید ما از حق خودمان صرف نظر میکنیم در صورتیکه ما هم حق داریم که در این عهد نامه ها اقلاده روز

حرف بزنیم باز عرض میکنم. عهد نامه بین المللی يك چیزی نیست که فوری باشد بجهت اینکه خود بنده موقعی که وزیر خارجه بودم با اینکه مدت دو سه ماه در این مسئله مطالعه میکردم باز بعضی موادم که میرسیدم نمیفهمیدم. حالا نمایانم آقای عبادی چهارم به فوریت تمام موادم این قرار داد هارا فهمیده اند (نخنده نمایندگان)

رئیس - آقای داد گر

داد گر - عرض کنم که بنده حرفم بقدری مشروح تر میشود. زیرا شعبه های مختلف پیدا کرد و باید در هر کدامش مجاملاً يك حرفی بزنیم. آقای تقی زاده فرمودند که نباید شبهه کرد که گاهی ممکنست شخصی با فوریت قضیه مخالف باشد ولی با خود قضیه موافق باشد بنده قبول دارم. ولی نادراً این قضیه اتفاق می افتد وقتی يك کسی بيك قضیه حب دارد البته مدیل دارد در آن قضیه تسریع کند. در این قضیه بنده اتفاقاً در طهران بوده ام و با این قضایا تماس اجمالی هم داشته ام. من کمتر قضیه بنظرم میآید در این مملکت که با اینهمه تشریفات انجام بگیرد. بنده نمایانم. حافظه ام وفا نمیکند که تاریخش را عرض کنم ولی بقدری این مسئله کند و بطئی و با مدارج تأنی جلو آمده که اگر این قضیه را باید فوری گفت دیگر کار بنظر بنده خالی از اشکال نیست. بعلاوه يك چیز دیگری میخواهم عرض کنم. اینکه فرمودند زاکت بین المللی و مصالح بین المللی اگر غیر از آقای تقی زاده این اظهار را فرموده بودند شاید يك توهمی که سابقاً داشتیم در بنده دو مرتبه عود میکرد ولی چون گوینده خیلی بیغرض است بنده بآن تعبیر در بافت نمیکنم چون غالباً در کار هائی که در مملکت میخواهند آنها را بتأخیر ببندازند و دفع کنند معمول این بوده که يك اهمیت هائی را که در آن بوده بآن نسبت میدادند و قضیه را از همین راه عقیم میکردند. البته بنده قطع دارم که ایشان اینطور فکر نمیکنند و

نمیخواهند برای این قضیه حائل پیدا بکنند. ولی این را عرض می کنم که این قضیه آمده است و در هیئت دولت رفته است و همانطور که فرمودند با مجاهدت و سعی و کوشش خستگی ناپذیر پهلوی و جدیت تیمورنانش و بعد دولت و مراحل دیگر آن مقداری که ممکن بوده است آن مقداری که در قوه يك جمعیت ملت خواه و اصلاح طلب میسر بوده است مبارزه کرده اند کوشش کرده اند، خسارت برده اند تا آنکه رسیده اند بآن نقطه که دیگر برایشان نجاوز میسر نبوده و تمام مراحل را سیر کرده. خود آقای تقی زاده (بالاخره این مسائل را باید متذکر شد. باید کسانی که باین مملکت خدمت کرده اند شماره بشود) خود ایشان یکی از اشخاصی هستند که در این قضیه صرف وقت کرده اند، زحمت کشیده اند، خود بنده در کمیسیون فواید عامه در نظر دارم که ایشان خیلی ما را به نکات و جهات که در این قضیه بوده است آگاه کرده اند و مطالب خودشان را بما سهم و بهره داده اند. بالاخره از کجا معلوم است که ما از معلومات و اطلاعات شما بی بهره میماییم؟ از کجا حضرات عالی میدانید که کمیسیون بودجه از شما استفاده نمیکند؟ خود حضرات عالی که در جریان بوده اید یا هر کس که يك اطلاعی دارد آنها را در معرض استفاده خواهند گذارد (بعضی از نمایندگان صحیح است) اما آن جودنی که در مقابل کلمه فواید عامه و خارجه و بودجه شد بنده عرض میکنم که تیر و عنوان و آدرس که در افکار اشخاص فرقی تولید نمیکند. مثلاً اگر بنده را گذاشتند در کمیسیون فواید عامه نظر فواید عامه بنده توسعه پیدا میکند؟ اگر بنده را گذاشتند در کمیسیون بودجه این نظر در بنده تحلیل میرود؟ نه بنده. همان کسی هستم که هستم و هر عنوانی را در طلبه زندگان بنده بگذارند من همان شخصی هستم که هستم اتفاقاً کمیسیون بودجه يك کمیسیون کار کرده و رزیده است. هیچوجه نفر عضو مهم از رفقای ما دارد و بالاخره برای بنده

و این فکر را از ما گرفته اند و برای تدارک این مسئله دارند فکر میکنند لا اقل ما مسامحه کنیم از گفتن اینکه سر نیزه نداریم که در پشت سر این خیال بتوانند آن تجهیزات را مرتب کنند و امیدوارم يك روزی هم برسد که ما سر نیزه داشته باشیم. اینجا بحضرت آقای دکتر مصدق يك عرضی هم بکنم (سار فرمایشاتشان از نقطه نظر اینکه وکیل هستند حق دارند) ولی يك چیزی فرمودند و آن این بود که فرمودند آقای رئیس الوزرا متخصص نیستند و علت عدم تخصصشان را هم فرمودند... مدرس - اثبات شیئی نفی ماعدا نمیکند.

دکتر مصدق - اقرار العقلا علی انفسهم جایز.

دادگر - بالاخره بنده ایشان را که مرد دانشمندی هستند دعوت میکنم که همان قوت منطق خودشان را با مبارزات شخصی آلوده نکنند. و بالاخره آقای رئیس الوزراء حاضر را بنده اینجا چند مرتبه عرض کرده ام که ایشان يك مرد معمر مجرب بی غرضی هستند که اگر متخصص در محوطه ما نیستند به معنای خودش لا اقل متخصص به معنای تجربه هستند و ما از ایشان کمال رضایت را داریم. چون مرد مفیدی بوده اند برای این مملکت و شما بایشان عطف داشته باشید و بیش از این چیز نکنید.

وزیر معارف - اینجا مذاکره کردند که در اینگونه امور نباید معتقد بفوریت شد. تشخیص فوریت و عدم فوریت با اکثریت مجلس است. هر وقت اکثریت مجلس تشخیص کرد که يك امری فوری است فوریتش را برای خواهد داد و آن رأی هم قابل اجرا است. برای اینکه آقایان ناطقین معترضین بیشتر متذکر باشند باین موضوع توجهشان را جلب میکنم بقسمت آخر ماده سی و دوم نظامنامه که میگوید: در مواقعی که فوریت لایحه مزبوره (یعنی آن لایحه که مشتمل بر تقاضای تصویب عهد نامه و قرار داد باشد) از طرف مجلس تصدیق شده باشد الی آخر. پس خود نظامنامه پیش بینی کرده که يك مواقعی

ممکنست عهد نامه بمجلس بیاید و تقاضای فوریت بشود....

دکتر مصدق - این دلیل نیست

وزیر معارف - پس بنا براین این يك امر نازه و غریب و عجیبی نیست که عرض اندام کرده باشد...
دکتر مصدق - صلاح نیست.

وزیر معارف - حالا صلاح هست یا نیست اجازه بفرمائید بنده عرض تمام بشود. وقتی شما نطق فرمودید بنده ساکت بودم. مجلس شورای ملی در چه موقع تشخیص می دهد فوریت يك امری را - الاحیت يك امری را یا عدم آرا؟ از مواقعی که تصور میکنم مجلس شورای ملی کاملاً تشخیص داده باشد لزوم فوریت را یکی همین موقع است. چرا؟ برای اینکه مجلس شورای ملی با فکر عامه نگاه میکند. افکار عامه منتظر است ببینند مجلس ترتیب اثر بر افکار او خواهد داد یا نه اولاً آقایان خوب میدانند که اینطور لواج در شهر دارد و چون اینگونه لواج يك نحوه خاص از شور دارد و بيك نحوه خاصی باید مجلس به پیشنهادات واصله نسبت بآنها رأی بدهد این يك امتیازی دارد. دولت در اینجا نظرش این بوده است که جمع کند بین تسریع (که موجبات تسریع هم امروز کاملاً فراهم است) و بین حق مجلس که در لایحه شور هم بکند و چون این لایحه از جمله لواج دشوری بوده است تقاضا کرده است که با يك فوریت تصویب بفرمائید یعنی ارجاع بکمیسیون بشود بعد بمجلس تقدیم شود مجلس هم هر قدر نظر بآن که دارد نسبت بآن اراز کند و بعد آن رأی آخری قاطع است بعلاوه غیر از عهد نامه تأمینیه و بی طرفی لایحه شیلات و تعرفه گمرکی هست لایحه شیلات را خود آقا مسبوقید که در دوره پنجم مدتها در کمیسیون ها مورد بحث بوده و همه آقایان از ترتیبش مسبوق بودند. و این لایحه هم که اخیراً به مجلس داده شده است از نظر آقایان گذشته است و همین طور که اظهار شد منتهای سعی و کوشش در تنظیم

این لایحه شده و آن اندازه که ممکن و میسر بوده است برای دولت ایران در باب تنظیم این لایحه فروگذار نشده و آنچه هم برای دولت شوروی ممکن بوده است با وضعیات او از مساعدت نسبت باین موضوع مضایقه نکرده است و اما راجع به تعرفه گمرکی. در تعرفه گمرکی نه بنده متخصص نه آقای دکتر ولی اینهم شرط نیست زیرا هیچ جای دنیا معمول نیست که هر يك نفر آدم متخصص در همه چیز باشد. حضرتعالی هم اگر وزیر مالیه بودید و قرار داد گمرکی بین دولت ایران و روسیه مطرح میشد ناچار بودید به متخصص رجوع کنید. وزارت مالیه و دولت هم همین کار را کرده است امروز ما در گمرک متخصصینی داریم که قابل انکار نیستند مخصوصاً يك نفر از آنها که از مأمورین مهم گمرک است و مستخدم ایران است او را مخصوصاً از اینجا فرستاده اند رفته است به مسکو و آنچه هم که در اینجا مذاکره کرده است باز بتوسط تلگراف مخبره کرده است به طهران و سایر مأمورین بلژیکی هم که متصدی گمرک ایران هستند و مطلع از اوضاع گمرکی هستند و میشود هم تصدیق کرد نسبت باین امور متخصصند آنها هم تصدیق کرده اند که خوب است و ما ناچاریم تصدیق کنیم مگر اینکه بیاییم تازه يك متخصص هم از جای دیگر کنترات کنیم برای اینکه او بیاید تصدیق کند این تعرفه گمرکی خوب است یا نه؟ بنابر این بنده تصور میکنم آن اندازه که میسر بوده است سعی شده است...

مدرس - از قرارداد نجاتی هم بفرمائید.

وزیر معارف - آن فعلاً محل بحث نیست عجالتاً سه لایحه محل بحث است وقتی تکلیف این معلوم شد نسبت بآن هم صحبت میکنیم بنابر این آن اندازه که دقت باید بشود شده است و هیچ موجبی ندارد که آقایان بیشتر وقت لازم داشته باشند برای مطالعه معذک باز ارجاع به کمیسیون میشود و بعد به مجلس میآید و آقایان هم در این بین مطالعات خودشان را خواهند کرد و

واقعاً اگر يك مطالب اساسی به مجلس رسيد و مجلس تصدیق کرد البته دولت آن را اجرا خواهد کرد ما نمیتوانیم اعتراف کنیم که دولت های سابق و اسبق معصوم بوده اند ولی این را میتوانم عرض کنم که این قراردادها با يك صمیمیت و يك صداقتی نسبت به وطن و این آب و خاک منعقد شده است ممکنست خبط یا اشتباه شده باشد ولی آن اندازه که برای يك بشر بسا يك هیئتی لازم بوده است سعی و كوشش بکند برای انعقاد این مسئله کرده و شده است. و اما آن قسمتی را که اشاره کردند که ماها ضعیف هستیم و چه و چه ... البته ما ضعیف هستیم اما دو نظر را نباید دور کرد. یکی اینکه هر قدر هم قوی باشیم دولت و ملت ایران همیشه صلح طلب بوده و خواهد بود (نمایندگان - صحیح است) مگر اینکه اشخاص بما مهاجم بکنند و هر وقت اشخاصی با ملتی یا دولتی به ما مهاجمه کرد و خواست حقوق مشروع ما را پایمال کند البته آنوقت ما هم حق خواهیم داشت مدافعه کنیم. اما قسمت دیگر که میخواهم عرض کنم و توجه بدهم آقایان را این است که قوت ملی ایران به تجربه این بیست ساله مشروطیت (حالا زمان سابق را که در نظر ما نبوده است عرض نمیکنم) در دوره مشروطیت ثابت شده است که روح ملی ایران خیلی قوی است (نمایندگان - صحیح است) و نمیشود چیزی را بر او تحمیل کرد.

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است.

رئیس - رأی گرفته میشود بیک فوریت آقایانیکه تصویب میکنند يك فوریت را قیام فرمایند (اکثر برخاستند)

رئیس - تصویب شد. به کدام کمیسیون باید برود ؟ آقا سید یعقوب - اجازه میفرمائید رئیس - بفرمائید

همه الحمد لله وطن خواه هستند ولی عرض کردم اثبات شیئی نقی ماعداراً نمیکند - ایشان بعضی چیزها فرمودند که الحق خیلی خوب بود خواستم جمع کنم بین نظریه ایشان و این که این قراردادی که با این ترتیب بجهت ما و دولت شوروی لازم و واجب است زودتر تمام شود چون معلوم است که چقدر خسارت به ایران وهم چنین بدولت شوروی از این تعطیل تجارت وارد آمده و نظر باین که این تعطیل بزودی مرتفع شود و ترتیبات تجارتی و غیر تجارتی ما مرتب شود بنده عقیده ام این است که فوراً يك کمیسیون مرکب از دوازده نفر از مطلعین اهل مجلس همین امروز انتخاب شود و امروز عصر و فردا صبح و عصر بنشینند و سایرین هم اگر میل دارند تشریف ببرند در آن کمیسیون و هرکسی هم حق داشته باشد که نظریات خودش را اظهار کند و این ماده قانون را اصلاح کنند که بلکه انشاء الله روز پنجشنبه به مجلس بیاید و اگر هم تا آن روز ممکن نشد لااقل روز یکشنبه به مجلس بیاید و الا اگر غیر از این ترتیب بشود و بکمیسیون بودجه برود شاید بعضی اشخاص متخصص که در بودجه نیستند در آنجا وارد نشوند وارد هم که نشدند نظریات آنها جلب نمی شود و شاید آنطوریکه صلاح ما باشد این لایحه به مجلس پیشنهاد نشود. باین ملاحظه بنده این پیشنهاد را کردم که دوازده نفر فوراً انتخاب شوند و همین امروز فردا صبح و عصر بنشینند و این قرارداد و معاهده را موافق نظریات خودشان اصلاح کنند تا به مجلس بیاید و انشاء الله بزودی از مجلس بگذرد و این نگرانی و ضرر از ملت ایران و روسیه مرتفع شود.

بعضی از نمایندگان - رأی بگیرید.

رئیس - رأی گرفته میشود به پیشنهاد آقای فیروزآبادی آقایان موافقین قیام فرمایند (عده قلیبی قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد. پیشنهاد دیگر...

حاج آقارضا رفیع - اجازه میفرمائید. رئیس - بفرمائید. حاج آقارضا رفیع - چون این جا صحبت شد که به کمیسیون بودجه برود لهذا از مقام ریاست تقاضا میکنم بدو رأی بگیرند به رفتن بکمیسیون بودجه تا ما از دست این پیشنهادها خلاص بشویم. دکتر مصدق - بنده پیشنهاد دارم.

حاج شیخ بیات - باید پیشنهادها قرائت شود رئیس - اول گفته شد که بکمیسیون بودجه ارجاع شود رأی گرفته میشود بار جاع به کمیسیون بودجه آقایان موافقین قیام فرمایند (اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد بکمیسیون بودجه قدیم. آقای حاج شیخ بیات پیشنهاد داده اند که آقای تقی زاده و آقای دکتر مصدق و آقای مدرس دعوت شوند بکمیسیون بودجه ولی البته غیر از این آقایان آقایان دیگر را هم که اطلاعاتی داشته باشند دعوت خواهند کرد.

رئیس الوزراء - بدون اینکه آقایان تصور بفرمایند که من جلب کار بطرف خودم میخواهم بکنم. بنده اگر حاجت نبود که يك خدمانی کرده باشم از کار بیزارم اما چه باید کرد مملکت است و دولت است و بنده هم هستم و خدمانی هم رجوع میشود باید بگوئیم چشم. نظر باینکه حقوق ادارات مانده است و بعضی کارها هم معوق مانده است میخواهم استدعا کنم که این دولایحه که راجع بحیران امور مالی است زودتر بلکه امروز بگذرد و آن لوایح یکی دو دوازدهم است و یکی هم اختیارات بنده. اما در باب دو دوازدهم يك عرضی دارم و آن این است که این دو دوازدهم شما پس فردا تمام است برای اینکه دو برج گذشته و حقوق مردم رسیده است و سزاوار است که این دو دوازدهم ها قسمی رأی داده شود که آخر هر برجی ما بتوانیم حقوق ادارات

را بدهیم. مخصوصاً نظام و نظامیه و امنیه و سایرین. ما باید پنجم ششم ماه نو باز بیاییم و تقاضای يك برج یا دو برج دیگر بکنیم پس حالا اگر ممکن است بگذریم تکلیف سه برج چهار برج را معین بفرمائید چون این همه کار دارید و آنوقت ده روز دیگر باز باید بنده بیایم و تقاضا کنم دیگر مختارید

رئیس - در جلسه گذشته گفته شد که لایحه اختیارات مقدم باشد

جمعی از نمایندگان - صحیح است

رئیس - قرائت میشود

(مضمون ذیل خوانده شد)

ماده واحده - مجلس شورای ملی از این تاریخ تا سه ماه دیگر مدلول...

بعضی از نمایندگان - این پیشنهاد دولت است. خبر کمیسیون باید قرائت شود

(بشرح ذیل خوانده شد)

ماده واحده - مجلس شورای ملی از تاریخ ۶ مهر ماه ۱۳۰۶ تا دو ماه دیگر مدلول قانون ۶ اسرداد ۱۳۰۶ را که بموجب آن اختیارات مندرجه در قانون ۱۳۰۱ آقای مهدیقلی خان هدایت واگذار شده بود تمدید میدهد.

رئیس - آقای استرآبادی

معتضد استرآبادی - بطوری که ماده را قرائت فرمودند مدلول ماده این است که از تاریخ ۶ مهرماه تا دو ماه دیگر قسمت مخالفت بنده این بود که امروز ۲۵ مهر است و تقریباً پانزده روزش گذشته است و چهل و پنجروزش باقیمانده بنابراین بهتر است از تاریخ امروز قرار داده شود.

مخبر - اوراق در خواستی که باید باعضای رئیس کل مالیه رسیده باشد تا تاریخی ممکن بوده است ایشان امضا بفرمایند که اختیارات داشته اند از آن بعد تمام درخواست ها مانده و همانطوریکه خودشان هم توضیح دادند تمام

زاده را نمیتوانم تصدیق کنم برای اینکه يك لوایحی در وزارت مالیه هست که به امضاء رسیده و باید به امضای رئیس کل مالیه برسد و بتوسط وزیر مالیه تکلیف آن ها معلوم شود. آنها را باید امروز بروند امضاء کنند ما این مسؤلیت را با ایشان واگذار کرده ایم که بتوانیم بگوئیم در این ایام تعطیل فلاں پول چرا بفلان مصرف رسیده است. ما این مسؤلیت را از ایشان میخواهیم و اما در باب دومه که فرمودند اغلب آقایان موافقتند زیرا خود آقای رئیس الوزراء در کمیسیون بودجه اظهار کردند که من کار های خودم را کرده ام تلکراف هم شده است و پس از مذاکره بتوسط سفرا و مأمورین متخصص استخدام میشود و تقریب خواهد آمد و خودشان میفرمودند که اگر يك ماه هم معین نودهن موافقت دارم برای اینکه تمام کار هایم تمام شده و حالا که میخواهند پیشنهاد بفرمایند ما هم موافقم اما در صورت قبول میکنیم که بنویسند از تاریخ ششم مهر نه از تاریخ تصویب.

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است. پیشنهادها قرائت شود.

باسالی - بنده با کفایت مذاکرات مخالفم.

رئیس - بفرمائید.

باسالی - با تمدید اختیارات آقای رئیس الوزراء مخالف نیستم فقط يك توضیحی بنظرم رسید که تذکراً خواستم عرض کنم و آن مربوط به خزانه داری است چون کنترات مکاسکی خزانه دار هم تمام شده ایشان هم که رئیس کل مالیه نیستند بنده خواستم به بینم الان در این بحران مسؤل خزانه داری کیست؟

رئیس - آقای راجع بکفایت مذاکرات بفرمائید

رئیس الوزراء - چون لازم بود که یکی از مأمورین آمریکائی جای مکاسکی بیاید به خزانه داری و مأموری هم داشتیم که مواظب کار بود و از مأمورین خیلی خوب هم هست و او دوپس است و با اینکه خیلی هم بنده

رسمیت نداشتیم ولی چون يك شور آن از مجلس گذشته بود او را از آذربایجان خواستم و پرروز وارد شد و در روز او را مأمور کردم که برود خزانه را از مکاسکی تحویل بگیرد و بار کاغذی هم نوشته ام که شما تمام کار های خزانه داری را تحویل بگیرید و پس از اینکه این قانون گذشت آنوقت وارد بشویم در اموری که بدون تصویب قانون ممکن نیست.

جمعی از نمایندگان - رأی بگیرید. مذاکرات کافی است رئیس - آقایان اعتبار، آقا سید بقوب، دکتر طاهری اسفندیاری کازرونی و شریعت زاده پیشنهاد کرده اند دو ماه تبدیل شود به سه ماه

جمعی از نمایندگان - صحیح است.

مخبر - بنده هم قبول میکنم.

رئیس - آقایان روحی و دشتی و فیروز آبادی پیشنهاد کرده اند که از تاریخ تصویب دو ماه باشد.

دشتی - ما هم مسترد میکنیم.

روحی - بنده هم استرداد میکنم

فیروز آبادی - بنده هم پس میکنم

رئیس - رأی گرفته می شود به ماده واحده با تبدیل دو ماه به سه ماه...

احتشامزاده - بند پیشنهادی تقدیم کرده ام

رئیس - آن پیشنهاد جنابعالی تبصره است بعد از رأی قرائت میشود رأی گرفته میشود بماده واحده با تبدیل دو ماه به سه ماه آقایان که تصویب می کنند قیام فرمایند

(اغلب قیام نمودند)

رئیس - تصویب شد.

کازرونی - آقای رئیس: این قسمت ما محروم است است از اجازه گرفتن. این آقایانی که اینجا نشسته اند شهادت میدهند که بنده مدتی است می خواهم اجازه بگیرم آقایان منشی ها باین طرف توجه نمیکنند.

رئیس - اسم جنابعالی این جا هست . پیشنهاد آقای احتشام زاده .

(بترتیب ذیل خوانده شد)

تبصره ذیل را پیشنهاد میکنم :

تبصره - دولت مکلف است بفاصله يك ماه از تاریخ تصویب این قانون اشخاص ذی‌فنی و متخصص این کار را از هر يك از ممالک همجوار که مناسب باشد برای امور مالیه در نظر گرفته پس از مذاکره با آنها صورت کنترت آنها را به مجلس شورای ملی تقدیم نماید بعضی از نمایندگان - لایحه اش به مجلس آمده

احتشام زاده - میدانم آمده . اجازه بفرمائید البته از نقطه نظر اینکه کار های مالی معوق نماند و مخصوصاً حقوق مستخدمین ادارات پرداخته شود مقتضی بوده است که اختیارات آقای هدایت تمدید شود ولی چون بنده شخصاً فوق‌العاده علاقمند هستم باین که امور مالی مملکت بجهت این يك نفر متخصص مطلع خارجی واگذار شود باین جهت خیلی ولع دارم باین مسئله و مجبور شدم که این تبصره را عرض و پیشنهاد کنم بنده هم میدانم که دولت يك لایحه برای استخدام چند نفر متخصص به مجلس داده ولی نگرانی که دارم این است که در لوایحی که دولت داده است اشخاص معین نشده و البته يك مدتی طول خواهد کشید تا در کمیسیونهای مربوطه این لوایح تصویب شود و پس از اینکه تصویب شد ممکن است دولت مراجعه کند بیک اشخاصی و اتفاقاً آن اشخاص هم در آن کنتراتی که مجلس تصویب کرده نظریاتی داشته باشند که باز موجب تعویق کار بشود از نقطه نظر تسریع در استخدام متخصص مالی بنده معتقد هستم که دولت خودش را مکلف بداند در ظرف بکماه از تاریخ تصویب این قانون اشخاص را در نظر بگیرد و بآنها هم مذاکره کند و پس از این که نظر آنها را جلب کرد کنترت آنها را بمجلس بدهد و پس از آنکه مجلس شورای ملی آن لوایح را تصویب کرد دیگر محتاج به اینکه با اشخاص

مراجعه کند نباشد چون باین ترتیب ممکن است آنها موافقت نکنند و يك اصلاحاتی در مواد کنترت پیش بیاید و اسباب تأخیر کار بشود بنا بر این بنده پیشنهاد کرده که با اشخاص قبلاً مذاکره کنند و آنها را در نظر بگیرند و کنترت آنها را بفرستند به مجلس که از این جهت تأخیری در کار پیدا نشود نظر بنده این بود و اگر هم این کار را دولت کرده است ضرری ندارد که این تکلیف قانونی بشود که دولت خودش را ملزم بداند تا یکماه دیگر این اشخاص را در نظر بگیرد که رفع نگرانی شده و در آتیه محتاج به تمدید نباشیم

مخبر - عرض کنم نظر نماینده محترم را شاید اکثریت یا اتفاق این مجلس دارا باشد و دولت هم دارای این نظریه هست و در نتیجه همانطور که فرمودند لایحه هم به مجلس داده اند و الان هم با دولتی که مقتضی است مشغول مذاکره هستند که متخصصین عالی مقامی با يك مطالعه کامل جلب کنند علاوه اگر نظر نماینده محترم باشد در همان لایحه که ما اختیارات مالی دادیم به رئیس الوزراء يك همچو ماده هم در آنجا هست و دولت را مکلف کرده ایم که متخصصین را بزودی دعوت بکنند و بیاورند و الان ما همان قانون را تمدید میدهیم پس در این صورت در حقیقت مقصود ایشان در ضمن تمدید همان قانون بعمل آمده است و این يك تبصره مکرری است که در اینجا پیشنهاد شده بنا بر این استدعا میکنم مسترد دارند .

رئیس - نماینده میشود رأی گرفت یا نه ؟

احتشام زاده - لوایحی به مجلس داده شده ولی اسم اشخاص در آنجا معین نیست .

رئیس - چون این پیشنهاد سلب حق از مجلس میکند معذک اگر میفرمائید رأی میگیریم .

رأی میگیریم به پیشنهاد آقای احتشام زاده آقایان موافقین قیام فرمایند .

(چند نفری قیام نمودند)

رئیس - تصویب نشد . لایحه دو دوازدهم مطرح است (بشرح ذیل خوانده شد)

ماده واحده - وزارت مالیه مجاز است مخارج مملکتی را برای در ماهه شهریور و مهرماه ۱۳۰۶ بمیزان دو دوازدهم بودجهها و اعتبارات مصوبه اسفند ۱۳۰۵ و برطبق قوانینی که شامل این قبیل پرداختها میشود برسم علی‌الحساب بپردازد .

رئیس - آقای فهیمی

فهیمی - بنده سنه ماضیه در موقعی که همین دو دوازدهم ماه پنجم ششم و هفتم سال مطرح بود يك عریاضی کردم و خیلی خوشوقتیم که یکسال بعد صدق پیش بینی های خودم را امروز بعرض آقایان مجدداً میرسانم عرض کردم این طرز دوازدهم دوازدهم هیچوقت ما را موفق به داشتن بودجه نمیکند و در آن موقع که شش ماه باخر سال مانده بود استدعا کردم که مجلس بودجه تمام سال را بکمرتبه تصویب کند و آن شش ماه دیگر را صرف تهیه بودجه هذه السنه بکند و آقایان موافقت نکردند حالاً هم ملاحظه خواهید فرمود که تا آخر سال به دوازدهم دوازدهم خواهد گذشت و با این ترتیب تصدیق میفرمائید که جز اتلاف وقت و خودنمان را گول زدن چیز دیگری نیست . ما بودجه لازم داریم يك روز پیشنهاد شد که هیئت دولت مکلف است در ظرف سه ماه قانون تشکیلات وزارتخانهها را بیاورد و بنده مخالف بودم قانون تشکیلات وزارتخانهها بودجه است

بامداد - این طور نیست

فهیمی - هیچ قانون مخصوصی برای تشکیلات وزارتخانهها در هیچ کجا گیر نمی آورید که قید شده باشد اداره فلان یا وزارتخانه فلان هیچ جا پیدا نمیشود . قانون تشکیلات وزارتخانهها همان قانون بودجه است که سال بسال هم باقتضای وقت ممکن است تغییر پیدا کند دولت امسال يك بودجه می آورد و تشکیلات خودش را قلم بقلم فصل به فصل اداره در آنجا معین میکند

سال دیگر اگر خواستند تغییر میدهند یا کم میکنند و یا زیاد و دیگر يك قانون مخصوصی برای تشکیلات نیست ما که هنوز فاقدم و تقصیر را هم میتوانیم بگویم هم با دولت است و هم جسارت نباشد با کمیسیون بودجه بجهت اینکه کمیسیون بودجه بيك قسمتهائی که شاید راجع بکمیسیون بودجه نیست مشغول شده و در این مدت از طرح کردن بودجه بکفداری غفلت شده . و کارهایی که کمیسیون بودجه کرده است يك کار های بیفایده بوده مثلاً کار اداره ارزاق و رسیدگی به آن کار کمیسیون بودجه و مجلس نیست . رسیدگی به حساب ده پانزده کروری بيك هیئت محاسب کلی میخواهد که در وزارت مالیه هفده هجده نفر بنشینند و بطور کلی محاسبات را رسیدگی کنند و معاملات که در مرکز و ولایات شده است روشن کنند و بيك صورت تدوین نمایند و خلاصه آن را بیاورند به مجلس ولی اگر کمیسیون بودجه بخواهد باین کار بپردازد نتیجه این خواهد شد که نه از آن حساب چیزی در کمیسیون بدست خواهند آورد و نه بکار خود شان میرسند و بالاخره از کار خودشان هم باز میمانند . بيك قسمت اظهار شد که بواسطه تصویب نشدن اضافات ۱۳۰۵ ما موفق نشدیم بودجه تهیه کنیم در صورتیکه بنده هیچ این دو مطلب را مربوط بهم نمیدانم و هیچ الزامی نیست که مسائلی که در ۱۳۰۵ تصویب نشده حتماً در ۱۳۰۶ تصویب کنند خیر ممکن است بيك مخارج و اضافاتی در بيك سنه تصویب نشود و در سنه بعد مجلس تصویب بکند یا آن مصارف لازم نباشد و بعکس عمل شود . بملاوه مخالفت با آن اضافات هم برای این نبود که اساساً آنها نباشد . بنده خودم یکی از مخالفین این اضافات بودم ولی میگویم در سال ۱۳۰۶ بعنوان مخارج غیر مترقبه ۱۳۰۵ چیزی را تصویب کردن اصلاً معقول و مقتضی نیست و معنی ندارد . سنه ۱۳۰۵ را در بيك جائی متوقف نگانداشته اند که الان برایش مخارج غیر

مترقبه پیش بینی کنیم. آن سنه گذشته است و البته يك مخارجی هم شده است. پس این قسمت هم شاید تا حدی مقصود طفره باشد. البته آقایان حالا هم دلائلی ذکر خواهند کرد ولی روی هم رفته تصدیق بفرمائید که اینها بودجه نیست این است که بنده میخواهم همان عرض سابق خودم را تجدید کنم. الان مهر ماه تمام شده و هم‌طور که آقای رئیس الوزراء فرمودند ماه آن هم شروع خواهد شد و باز تشریف خواهند آورد این جا و يك يادو دوازدهم دیگر میخواهند. در این صورت ما چه نتیجه میبریم. بنده مخالفم نه این است که دو دوازدهم را ندهیم بنده نظرم این است که ما تا آخر اسفند را مطلق سنه ماضیه تصویب کنیم و این که یکماه دو ماه دیگر بعنوان دو دوازدهم داده خواهد شد امروز مجلس شورای ملی اجازه بدهد که دولت بودجه ۱۳۰۶ را مطابق بودجه ۱۳۰۵ یا اضافاتی که مجلس تصویب کرده است پردازد و اگر اضافاتی هم برای سید و شش در نظر دارند آن را هم در ضمن لواج مخصوصی به مجلس پیشنهاد کنند که تصویب شود و بقیه سال یعنی این چند ماه تا آخر سال را صرف تهیه بودجه ۱۳۰۷ بکنند یا معنی که آنچه در این مدت تهیه شده است آن را اساس و ماخذ بودجه ۱۳۰۷ قرار بدهند شاید در آخر سید و شش ما موفق شویم استثناء برای سال سید و هفت بودجه داشته باشیم. اگر یکسال ما این کار را بکنیم آنوقت بودجه سنوات بعد خواهیم رسید و الا حالا بعنوان بودجه ۱۳۰۶ تمام اوقات کمیسیون بودجه مصروف خواهد شد برای رسیدگی بودجه هزار و سید و شش آنوقت آخر سال یکماه دو ماهی باقی میماند از برای اینکه مجلس بودجه ۱۳۰۷ را تصویب کند و چند ماه از سال سید و هفت هم مجلس منقضی میشود و مجبورند يك اعتباری یعنی چهار دوازدهم سه دوازدهم احتیاطاً پیش از وقت تصویب بکنند مجلس هفتم که آمد

باز گرفتار يك دوازدهم و دو دوازدهم خواهد بود پس اگر حالا ما این جلو گیری را بکنیم یعنی سید و شش را هم به طور نا آخر اسفند تصویب بکنیم هم ادارات از زحمت و عقب افتادن حقوق راحت خواهند شد و ما از مذاکرات زیاد در بودجه ۱۳۰۶ راحت و آسوده خواهیم شد و کمیسیون بودجه هم تمام هم خودش را مصروف به تهیه بودجه هزار و سید و هفت خواهد کرد و ما موفق خواهیم شد که انشاء الله این دفعه بودجه را قبل از شروع سال تصویب کنیم ولی اگر این رویه را تعقیب نکنیم هر روز گرفتار این دو دوازدهم ها هستیم و باین ترتیب باید بگذرانیم و تصدیق بفرمائید موضوع دو دوازدهمی که اینجمله معمول شده است بکلی نظارت واقعی را که مجلس باید در امور دولت داشته باشد از بین برده است. نظارت ما همین است که گاهی يك دوازدهمی بیاورند این جا تصویب کنیم یا يك خرجی را تصویب کنیم اما مخارج چه میشود؟ ماهیچ اطلاع نداریم. مثلاً در جزء مخارج معینه یعنی اعتبارات معینه هیئت وزراء يك مبلغی هست که باید همراه تصویب کنند و صورت به مجلس بدهند. صورت را آورده اند ولی بعد که تحقیق میکنیم الان چهار ماه گذشته است و نپرداخته اند. این راجع به يك خرجی است که صورتش ماه بامه برای مجلس میاید با وجود این میبینیم این طور است آنچه رسد بان صورتهائی که ما اطلاع نداریم ما از جزئیات مخارج اطلاع نداریم آنها نیست نظارت مجلس. مجلس نظارت معین میخواهد از راه دیوان محاسبات کمیسیون بودجه نمیتواند محاسبه ادارات و محاسبه بودجه برسد بودجه را باید کمیسیون بودجه فصل بفصل ماده بماده معین کند و از تصویب مجلس بگذراند بقیه جریان بودجه تحت نظارت دیوان محاسبات که از طرف مجلس معین است باید باشد و نتیجه را مجلس اطلاع بدهد تا مجلس نظارت واقعی داشته باشد و الا با صورت حاضره جز يك فرمالیته و صورت سازی بنده فایده دیگری نمی بینم

رئیس - آقای عمادی

بعضی از نمایندگان - نیستند

رئیس - آقای احتشامزاده

احتشامزاده - بنده اصولاً فرمایشات نماینده محترم را تصدیق دارم و حق میدهم بایشان که در موقع تصویب دو دوازدهم باید این مسائل را متذکر شوند برای اینکه بزرگترین حق حاکمیت ملت تصویب مخارج و نظارت در مخارج است و بهترین موقع برای انجام این وظیفه موقع تصویب بودجه‌ها است که بجزئی می آید و مطرح میشود و البته هر يك از نمایندگان نسبت به تشکیلات مملکتی و نسبت به بودجه نظریات داشته باشند باید اظهار بکنند و وظیفه نمایندگی خودشان را کاملاً اجرا بکنند و انجام بدهند اما متأسفانه وضعیتمان يك طوری است که مخالفت با يك دوازدهم منتهی به تصویب بودجه نخواهد شد برای اینکه بودجه يك جریانانی دارد که باید آن جریانان را طی کند و کمیسیون بودجه را هم بطوری که بنده اطلاع دارم از بهترین کمیسیونهائی است که همیشه اوقات اعضایش مشغول مطالعه و کار هستند البته بودجه‌ها باید بیاید و دولت هم احتیاجات و مقتضیات روزانه خودش را در نظر بگیرد و در ضمن بودجه منظور نماید و بفرستد بکمیسیون بودجه (چون ممکن است هر روز يك احتیاجات نازیه برای تشکیلات مملکت پیدا شود که دولت مجبور باشد آن بودجه را که داده است مسترد نماید) کمیسیون بودجه هم البته بر حسب وظیفه که دارد باید کاملاً رسیدگی و دقت نماید و بموجب يك ضرورت آن خرج را تصویب نماید. حالاً فرضاً مجلس شورای ملی هم موافقت نکرد با تصویب این یک دوازدهم بالاخره نتیجه که ایشان در نظر دارند انجام نخواهد شد بجهت اینکه آن مراحل که باید در کمیسیون بودجه طی شود نشده است و از طرفی هم اگر چنانچه اشکال بکنیم و يك دوازدهم را تصویب نکنیم مواجه هستیم با يك مشکلات خیلی سختی چون اولاً دولت يك مخارج جاری فوری دارد

که نمیشود از آن صرف نظر کرد. به اسب های پستخانه یا نظمی یا قشون یا امنیه نمیشود گفت علبق نخورید چون دو دوازدهم تصویب نشده است به علاوه عسرت و وضعیت حال مستخدمین ادارات هم معلوم است. پنج روز از آخر هر ماهی اگر بگذرد و حق آنها داده نشود در عسرت هستند و متأسفانه وسائلی هم برای اینکه بتوانند استقراض کنند ندارند و در موقعی هم که لایحه مؤسسه رهني در مجلس مطرح بود بنده عرض کرده که مستخدمین ادارات دولتی به اعتبار حقوقی که از دولت طلب دارند بتوانند از مؤسسه رهني استقراض کنند و متأسفانه آن استدعای بنده قبول نشد و این مساعدت هم با آنها نشد پس در این موقع اگر ما بخواهیم يك دوازدهم را تصویب نکنیم علاوه بر آنکه يك مشکلاتی در کار است از حیث حقوق مستخدمین و افراد نظمی و امنیه و نظامی ها و مخارج فوری و ضروری آن منظوری را هم که نماینده محترم اشاره فرمودند تأمین نمی کنند. فرمودند من نظرم این است که مجلس شورای ملی عملی را که در سال گذشته کرده است تکرار کند یعنی اجازه بدهند دولت مخارج مملکتی را در ۱۳۰۶ بموجب بودجه مصوب ۱۳۰۲ و ۱۳۰۳ یا آن اضافاتی که قبلاً مجلس شورای ملی تصویب کرده است برسم علی الحساب پردازد و کمیسیون بودجه وارد بشود در تهیه بودجه ۱۳۰۷ و بعد بیاورد بمجلس این تجربه است که سال گذشته کردیم و دیدیم نتیجه ندارد. برای اینکه يك احتیاجات ضروری دولت برای سید و شش دارد که در ضمن مصوبات سابق تأمین نشده و مجبور میشوند که يك اضافاتی برای هر يك از وزارتخانهها یا بعضی وزارتخانهها که لازم دارند تصویب بکنند و پس از تصویب ممکن است هم‌طور که در سال گذشته مواجه شدیم بيك مشکلاتی باز يك زحمان ایجاد شود و بالاخره تا زمينه بودجه ۱۳۰۷ بدست کمیسیون بودجه نیاید یعنی آن احتیاجات ۱۳۰۶

که محل احتیاج است تصویب نشود کمیسیون بودجه نمی تواند بودجه ۱۳۰۷ را تصویب بکند و آن منظور ایشان بعمل نیاید و بنده تصور نمیکنم صحیح باشد عملی را که در سبب و شش تجربه کرده ایم و نتیجه نگرفته ایم مجدداً تکرار کنیم باینجهت بنده تصور میکنم بهتر اینست که نماینده محترم خود داری بفرمایند از اینکه مخالفت بفرمایند با تصویب دو دوازدهم فقط چیزی که هست ممکن است تقاضا کنیم از کمیسیون محترم بودجه (با اینکه نهایت امتنان را از جدیتشان داریم) که بیشتر صرف مساعی بفرمایند که بودجه ۳۰۶ بیاید به مجلس.

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است (بعضی گفتند کافی نیست)

مخبر - اجازه میفرمائید؟ عرض کنم بنده مکلف هستم آن قسمتی لطفی یا حمله را که نماینده محترم به کمیسیون بودجه کردند از نقطه نظر کمیسیون دفاع کنم نماینده محترم يك قسمتی در اطراف اینکه بودجه چه هست و مملکت هم محتاج به بودجه است فرمودند این قسمت هیچ محل انکار نیست ولی این را فرمودند که آن منظور ایشان تا امروز که خودشان این جا مخالفت فرمودند و بنده هم جوابشان را عرض میکنم در این مملکت بعمل نیامده یعنی پارسال یا پیرار سال یا چهار سال پیش این مملکت بودجه نداشته که امسال هم که بودجه اش تنظیم نشده است يك تقصیری باشد از برای کمیسیون بودجه از نقطه نظر عمومی يك قصوری یا تقصیر متوجه اشخاصی بوده است که تا بحال برای مملکت بودجه درست نکرده اند و این ایراد تقریباً به اشخاصی وارد است که بیست سال است در این مملکت متصدی امور بوده اند. ولی بنده میخواهم عرض کنم که کمیسیون بودجه فعلی وظیفه خودش را انجام داده است. کمیسیون بودجه تا امروز صد و پنج لایحه گذرانده که راپورت داده است به مجلس و نمره آن این جا هست از این صد و پنج لایحه شاید شش هفت نای آن از لوابحی بوده است

آقای فیروز آبادی برای لایحه پنجاه تومان و سی تومان و صد تومان فریاد می زنند مملکت فقیر است و نباید تحمیل باهالی کرد آنوقت پنج ملیون و نیم پول این مملکت از میان برود این سزاوار نبود. و يك وظیفه را که از سنه ۱۳۰۳ مجلس ها و دولت ها انجام نداده اند کمیسیون بودجه فعلی انجام داده یعنی مراجعه کرده و اقلامی که در سنه ۱۳۰۴ باینطرف در این اداره خرج شده روی اوراق آوردیم و معلوم کرده ایم که آقایان پنج ملیون و نیم پول را زبرور کرده اند یعنی برده اند خورده اند...

بکنفر از نمایندگان - چرا تعقیب نمیکنید.

مخبر - چه جور تعقیب کنیم.

معتضد استرآبادی - از دولت استیضاح کنید

مخبر - این کار وظیفه آقایان است. وظیفه ما کشف کردن است بالاخره نه تنها کمیسیون بودجه مشغول رسیدگی باین امور بوده بلکه يك سو کمیسیون هائی هم برای این کار معین کرده ایم و جلو آتیه را گرفته ایم و يك سال دیگر اقلای پنج ملیون و نیم دیگر بگردنمان وارد نشود. چون راه باز بود برای خرج و بطور مرتب از اعتبارات گرفته میشد و بدون تصویب مجلس خرج میشد و ممکن بود در آخر سال ۱۳۰۶ يك لایحه بیاورد بمجلس برای تأدیبه قروض ارزاق بیابانك باینك و مؤسسه دیگر ما جلو این کار را گرفتیم مجلس شورای ملی با نظارت کاملی که در بودجه مملکتی اعمال میکرد هر قدر دقیق می شد نمی توانست يك چنین کاری را بکند و همچو صرفه جوئی برای مملکت پیدا کند ولی ما يك همچو قدم مهمی را برداشته ایم و جلو پنج ملیون و نیم خرج آبنده را گرفته ایم پس این ایراد آقای فهیمی در واقع يك نوع نمجیدی بود که از کمیسیون می بایستی بعمل آمده باشد و ایشان بجای نمجید تنقید فرمودند - دیگر اینکه آقای فهیمی در این جا يك سفسطه فرمودند (که اگر غیر از ایشان کسی دیگر این اظهار را میکرد بنده

اسمش را سفسطه نمی گذاشتم) و آن این بود که فرمودند لوابح اضافی چه ربطی به بودجه داشت بعلاوه فرمودند من مخالف بودم از نظر اینکه مخارج غیر مترقبه ۱۳۰۵ را نباید حالا بیاورند و ما تصویب کنیم یعنی مخارج غیر مترقبه که قبلاً باید بشود چطور شده که ما باید بعد تصویب کنیم این تقریباً يك اظهار بی لطفی بود که سفسطه بنظر میآید اولاً خودشان میدانند بودجه سال اسبق را نمی توان ماخذ بودجه سال بعد قرار داد و باید بودجه سال گذشته را ماخذ قرار داد بنا بر این مادام که تکلیف لوابح اضافی از طرف مجلس معین نمیشد کمیسیون بودجه نمیتوانست اقدامی بکند حتی در موضوع این لایحه هم کمیسیون بودجه موافقت کرد باینکه بنده يك چند روزی این لایحه را نگاهدارم تا تکلیف لوابح بودجه از طرف دولت معلوم شود راجع به بودجه هم مادام که تکلیف این لوابح اضافی و مؤسسات جدید معلوم نشده بود ما نمی توانست آنها را در بودجه رد یا قبول کنیم مثلاً منظر بودیم وزارت معارف لایحه اضافی که برای تأسیس مدارس و مؤسسات جدید تکلیف معین شود تا بتوانیم ماخذ بودجه ۱۳۰۶ قرار دهیم و تقریباً يك قسمت عمده وقت کمیسیون بودجه صرف این شد که تکلیف لوابح اضافی معین شود لوابح اضافی را هم که آورده بودند بالایش نوشته شده بود راجع به چهار ماه آخر ۱۳۰۵ و يك مقدار از مخارج هم همان وقت شده بود منتها برای فورمالیته و برای اینکه ضمیمه بودجه شود آوردند این جا و ما هم تصویب کردیم اینکه فرمودند ما بودجه تا آخر سال را حالا يك مرتبه تصویب کنیم تفاوتی ندارد با اینکه حالا دو دوازدهم تصویب کنیم و بعد هم دو دوازدهم دیگر این شاید برای کمیسیون بودجه تفاوتی نکند ولی برای دولت و مملکت تفاوتی دارد و این مخالفت هائی که در اینجا میشود بطور اشد و اکمل در کمیسیون بودجه میشود در کمیسیون بودجه تقریباً این لایحه يك ماه کبر بود و ما

همیشه بدولت میگفتیم که باید لوابیح بودجه خودت را تکمیل کنی بیاوری تا ما این لایحه را به مجلس ببریم و باین جهت کمیسیون بودجه موافقت کرد باینکه بنده يك چند روزی این لایحه را نگاه دارم تا دولت تمام لوابیح خودش را بیاورد و خوب است آن بایش سرخی را که در آخر ۱۳۰۵ ضبط کردیم وزیر سر دولت گذاردیم حالا دیگر نگذاریم برای اینکه ما آنوقت ضبط کردیم و چهار دوازدهم تصویب کردیم و اگر يك دوازدهم يك دوازدهم بدولت اعتبار میدادیم هر طور بود دولت تمام بودجه و لوابیح خودش را میآورد. بعلاوه دولت بموجب حقی که دارد می تواند در بوجه ها تجدید نظر کند و اغلب بودجه ها را از اول ۱۳۰۵ دولت سه مرتبه تجدید نظر کرد. بالاخره کمیسیون بودجه چه میتواند کند؟ نظامنامه به دولت حق داده که وقتی يك لایحه را تقدیم کرد میتواند برای اصلاح دوباره پس بگیرد و باین لحاظ مکرر اتفاق افتاده که بودجه را استرداد کرده و سه ماه معطل کرده اند. کمیسیون بودجه فقط می تواند بدولت تذکر بدهد و هر وقت لایحه به کمیسیون آمد او را تکمیل کند. دیگر ما که نمیتوانیم با دولت بچگونگی. وظیفه مجلس این است که به دولت بگوید بودجه را بیاورد. يك خرج هائی را هم بدولت نسبت دادند که خرج میکنند بدون اینکه به تصویب مجلس رسیده باشد. باین پرداخت هائی را که تصویب شده دولت نمیدهد و باز در این خصوص هم به کمیسیون بودجه حمله کردند در صورتیکه کمیسیون بودجه متصدی خرج و دخل نیست بلکه متصدی تصویب بودجه و نظارت در دخل و خرج است و اگر نماینده محترم اعتراضی دارند ممکن است موردش را معین بفرمایند و از دولت سؤال با استیضاح کنند. البته دولت حق ندارد مخارجی که تصویب نشده بکند یا آنهائی را که تصویب شده پرداخته نکند. بنده در خانم عریض می خواستم عرض کنم که کمیسیون فعلی بودجه (نمی خواهم

جسارت کنم و عرض کنم که سایر رفقا کار نکرده اند) ولی عرض میکنم که تنها کمیسیون بودجه فعلی است که شالوده بودجه را در این مملکت ریخته یعنی به اصول صورت سازی و فورمالیته قانع نشده و در یکی یکی اقلام بودجه مملکتی وارد شده و دلائل قانونی هر رتبه را فهمیده و لزوم و عدم لزوم هر مؤسسه را رسیدگی کرده است و بالاخره انواع صرفه جوئی ها را ملاحظه کرده و در نظر گرفته و اگر بصورت مجلس های کمیسیون بودجه فعلی و سایر کمیسیون های بودجه مراجعه بفرمائید آنوقت معلوم خواهد شد که کمیسیون بودجه فعلی يك کار هائی کرده که هیچ سابقه نداشته یعنی خرجهای شصت و پنجاه هزار تومانی را رد کرده و يك صرفه جوئی های مهمی در بودجه کل مملکتی کرده است و بنده خیلی میل داشتم که آقای فهیمی اگر در تمام موارد به کمیسیون بودجه بی لطفی میکنند لا اقل در موضوع ارزاق که بر جسته ترین خدمات ما بوده است اظهار بی لطفی بفرمایند.

جمعی از نمایندگان - مذاکرات کافی است

روحی - بنده مخالفم.

رئیس - بفرمائید

روحی - یکی از موافقین دو دوازدهم هستم و زود تر از همه هم رأی خواهم داد ولی استدعا دارم از آقایان بگذارند و اجازه بدهند که در این باب حرفهائی زده شود تا به بینند در ولایات چیست و چطور يك تبعیضات میشود زیرا بطوری که خبر محترم میفرمایند زودی بودجه بمجلس میاید پس خوب است اجازه بدهید تا ما عریض خودمان را عرض کنیم نسبت بولایات يك تبعیضاتی شده که باید جبران شود. مثلاً ملاحظه بفرمائید بلدی که ده هزار تومان بودجه دارد در صورتیکه مال کرمان پنج هزار تومان بودجه دارد آقایان اجازه بدهند که این مذاکرات در اینجا بشود و قضایا بمرض

مجلس برسد و راه حلی پیدا شود

رئیس - آقای دادگر

دادگر - عرض کنم آقای روحی بالاخره همچو کمان میفرمایند که اگر ما حرف بزیم و مذاکرات دوام داشته باشد يك چیز های تازه گفته میشود که تا کنون گفته نشده ولی بنده خدمت آقا عرض میکنم تمام مذاکراتی که میشود تکرار است و يك سلسله مطالبی است که منظمآ گفته میشود و يك مطالب جدید احساس نمیشود. کمیسیون بودجه زحمت میکشد مرارت میکشد. بنده هم فرضاً تصدیق میکنم که آقایان مطالبی دارند ولی این مسائل که حالا حل نمیشود. الان باید تکلیف این يك دوازدهم معین شود. حقوق مردم و اعضاء ادارات باید داده شود. فقرا و اشخاص ضعیف که در مملکت هستند و باید بانها حقوق داده شود داد و فریاد دارند و باید هر چه زود تر این را تصویب کرد که مردم راحت شوند.

رئیس - رأی میگیریم بکفایت مذاکرات آقایانی که مذاکرات را کافی میدانند قیام فرمایند.

(عده زیادی قیام نمودند)

رئیس - اکثریت است. پیشنهادی آقای فهیمی

(باین عبارت خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم ماده واحده بطریق ذیل نوشته شود:

ماده واحده - وزارت مالیه مجاز است مخارج مملکتی را از اول شهریور تا آخر اسفند ۱۳۰۶ مطابق بودجه ها و اعتبارات اضافی مصوبه برای ۱۳۰۵ بر طبق قوانینی که شامل این قبیل پرداخت ها میشود بپردازند و هرگاه اضافی در هذه السنه ۱۳۰۶ نسبت به سنه ماضیه در نظر گرفته شده باشد در ضمن لایحه مخصوص به مجلس تقدیم شود.

رئیس - آقای فهیمی.

فهیمی - اولاً فرمایشات را که آقای احتشام زاده فرمودند بکلی مخالف عریض بنده بود. ایشان اظهار کردند معایب پرداختن دو دوازدهم چیست در صورتیکه بنده این عقیده را نداشتم و مطابق پیشنهادی که تقدیم کرده ام عرض کردم تا آخر سال مجلس رأی بدهد و این چند ماه وقت خودش را صرف تهیه بودجه سال بعد بکنند. بنده از کمیسیون بودجه اظهار تشکر میکنم ولی اینکه عقیده دارم که رسیدگی بحساب ارزاق مربوط بوظائف او نبوده موضوع دیگری است. در هر حال بنده عرض کردم که تعویق و تاخیر حقوق ادارات و مخارج دولت البته بر همه کس معلوم است و بدیهی است که متضمن چه معایبی است. ملاحظه بفرمائید الان دو ماه است که از طرف دولت این لایحه پیشنهاد شده و آقای رئیس الوزراء تقاضا کرده اند تا حالا در مجلس مطرح شده حالا فرضاً این دو دوازدهم بگذرد این ماه تمام میشود و باز دولت دو مرتبه يك لایحه دیگر برای يك دوازدهم به مجلس میآورد. این است که بنده پیشنهاد کردم حالا که میخواهد مجلس این لایحه را تصویب کند و اجازه پرداخت حقوق ادارات را بدهد اینکار را برای تا آخر سال بکند و اجازه بدهد که تا آخر سال مطابق سنه ماضیه پرداخت بشود و اگر اضافاتی هم برای بودجه هذه السنه بنظرشان می رسد در نظر بگیرند و در ضمن يك لایحه علیحده به مجلس پیشنهاد نمایند آنوقت تمام وقت خودشان را صرف کنند که بودجه ۱۳۰۷ را تهیه کنند و به مجلس بیاورند که اقل برای اول سال يك بودجه صحیحی از مجلس گذشته باشد و با این صورت ما مطمئن خواهیم بود که بیک بودجه خواهیم رسید و الا اگر اینطور باشد تمام مخارج هذه السنه با يك دوازدهم خواهد گذشت و این را هم بنده باید عرض بکنم که اگر حقوق اجزاء و طبقات پائین يك روز بتعویق بیفتد هر روز بقرض و گرو خواهند گذراند و مبلغی از حقوق و ماهیانه شان را

صرف اینکار می کنند. پس خواست آقایان اجازت
بدهند که این ترتیب بشود و يك ترتیبی در نظر بگیرند
که بودجه ۱۳۰۷ را تهیه کرده و به مجلس بیاورند
آقا سید معقوب بنده اخطار دارم ولی نه آقای رئیس
بلکه به آقای فهمی اجازه میفرمائید؟
رئیس - بفرمائید.

آقا سید معقوب - آقای فهمی که يك وقت خزانه دار
بودند بعد وزیر مالیه شدند و دو دوره هم وکیل بودند
باید بدانند که يك خرج باین زرگی را نمیتوانند پیش
نهاد کنند ماده ۶۵ نظامنامه داخلی میگوید وکیل
حق پیشنهاد خرج را ندارد سه ساعت هم حرف میزنند
و مارا معطل میکنند ظهر هم هست چرا نمیگذارید برویم
بن کارمان.

رئیس - در صورتیکه اینطور است رأی نمی گیریم
پیشنهاد آقای روحی هم همین حال را دارد.
(پیشنهاد آقای فیروز آبادی بشرح ذیل خوانده شد)
بنده پیشنهاد میکنم که تا هفتاد تومان حقوق داده
شود زیاده بماند تا بودجه در مجلس تصویب شود.
رئیس - آقای فیروز آبادی.

فیروز آبادی - بنده يك عقیده دارم و آن این
است که دولت و ادارات دولتی و همچنین وکیل وقتیکه
داخل مجلس شد باید شبانه روز وقت خودشان را صرف
وظایف اداری یا وظایف وکالتی خودشان بکنند.
بحمدالله چه دولت و چه ادارات و چه وکلا حقوق
مکفی دارند و کسر حقوق هم ندارند و بعقیده
بنده حقوقشان هم نسبت بحال این ملک زیاد است. حالا
بنده باین قسمت هم کاری ندارم در وقتیکه بودجه از
مجلس می گذرد اینها معین خواهد شد ولی بنده عرض
میکم چرا بودجه باید همیشه بعنوان دو دوازدهم از
مجلس بگذرد؟! وظیفه مهمه وکلا در واقع این است که
بدانند خرج و دخل مملکت چیست. و نا وقتی که باین

یکی از مهم ترین اصلاحات در يك مملکتی از
نقطه نظر مالی در موقعی است که مجلس در بودجه کل
مملکتی مباحثه میکنند. مخصوصاً در مملکت ما که
دولت باید مری و موجود اصول کار باشد. از این نقطه
نظر بنده این وضعیت را قابل تأسف میدانم و این رویه
را که الان چند سال است راجع به يك دوازدهم در
این مملکت تعقیب شده بنده خوب نمیدانم در این مدت
دیده نشده است که در مجلس يك بودجه کلی بیاید
تا مجلس بتواند از نقطه نظر احتیاجات و جوه عمومی را
تقسیم کند. بزرگترین وظیفه مجلس شورای ملی همین
است که وجوه عمومی را برای رفع احتیاجات عمومی
تخصیص دهد اساس مشروطیت هم برای همین است.
این يك قسمت بود که موجب شد که بنده پیشنهاد

بکنم که لا اقل از پرداخت مبلغ زیادی جلوگیری بشود
مطالب دیگری که بنده میخواستم عرض کنم این است
که اگر ما این رویه را تعقیب نکنیم موهوم این میشود
که در آینده دولت يك مؤسسه ای که جز ضرر فایده
برای این مملکت ندارد لا اقل آنها را لغو کنند
این دو نظر باعث شد که بنده این پیشنهاد
را تقدیم کردم و مخصوصاً بنده میل دارم آقای
وزیر معارف که تشریف دارند این نیات بنده را
که تقریباً نیات عمومی مجلس است در نظر بگیرند و بدولت
خاطر نشان کنند که زودتر بودجه کل مملکتی را به
مجلس بیاورند که مورد مباحثه شود. و نیز تذکر بدهند
که دوام این وضعیت بیش از این مقضی نیست. و لا اقل
يك پیشنهادی بکنند که از حیث ۱۳۰۶ آسوده شوند
و بودجه ۱۳۰۷ را زودتر برای تصویب حاضر کنند
رئیس - آقای باسائی.

باسائی - بنده ملتفت نشدم که بالاخره این يك هیجدهم
یا دو هیجدهم ایشان چه تأثیری در بودجه مملکت خواهد
داشت. ما اگر رأی به دو دوازدهم ندهیم ورأی به دو
هیجدهم ندهیم آقا تصور میکنند بودجه مملکت اصلاح

خواهد شد ۱۲ خودشان هم تصدیق دارند که اینطور
نیست. مشکلات بودجه مملکتی یکی و دونا نیست آقایان
محترم همه متذکر هستند و قضایایم در موقع مذاکره در
مجلس تکرار میشود. در صورتیکه واقص در مد نظر
همه آقایان هست. بودجه مملکتی در سنه ۱۳۰۴
درست شده است و مرتب شده و برای تصویب به
مجلس آمده حالا هر قسمت از این بودجه را ما
بخواهیم دست زنییم این طور نیست که ما يك
چیز لا یتغیری را میخواهیم تغییر بدهیم ما در کمیسیون
بودجه (بنده روشن میگویم) اجازه نمیدهیم بدولت که در
ولایات به معلم هفت تومان حقوق بدهد معلمی که به
ماهی هفت تومان تدریس میکند این معلم نیست. ما کاراً
بدولت تذکر داده ایم که مجلس راضی نیست. ما مورست
که حافظ اسرار مردم است ماهی دوازده تومان حقوق
بدهد. از آن طرف هم راضی نیستیم به پیشخدمت وزارت
مالیه سی و پنج تومان حقوق بدهد ما میخواهیم بودجه ها
را تعدیل کنیم. میخواهیم بودجه وزارت مالیه را تغییر
بدهیم. فقط بودجه وزارت خارجه را ما دیدیم يك
قدری مرتب و منظم است. ولی سایر قسمت ها منظم
نیست...

مخبر - وزارت جنگ هم مرتب است.
باسائی - بلی. وزارت جنگ هم بودجه اش مرتب
است و گذشته وزارت دربار هم گذشته ولی بخصوص
بودجه که مربوط به وزارت مالیه است دارای يك مشکلات
است که ما نمی توانیم حل کنیم زیرا ما نمیتوانیم اجازه
بدهیم که ده کرویر خرج تشکیلات وزارت مالیه بشود و دولت
هم حاضر نیست در این باب مساعدت کند زیرا وزارت مالیه
حاضر نیست تشکیلات فعلی بهم بخورد و کوچکتر شود عیب در
اینجا است که رؤسای ادارات و مدیر کل ها میخواهند و
نمیگذارند بودجه اصلاح شود و هر چه هم بمجلس و بمقام
اعلیحضرت شکایت میکنند اثرش این است که چهار تا خیابان را
عوض و بدل می کنند و هر چه میکنیم آقا فلان رئیس

اداره و مدیر کل لازم است و فلان آدم با سصد تومان یا دو بست و پنجاه تومان حقوق لازم است طور دیگر تمپیر میکنند. در سایر قسمت ها هم همینطور است. مسئله دیگری که در وزارت خاها محل اشکال است مسئله اضافه حقوق است. آقای فیروز آبادی و سایر آقایان که اصرار دارند بودجه ها زودتر بمجلس بیاید اگر بودجه مثل سابق باشد شاید يك كرور اضافه پیدا کرده و مخصوصاً نمی خواهیم اجازه بدهیم که آن اضافات منظور و تصویب شود. فقط ما در قسمت رتب يك و دو و سه اگر يك اضافه حقوقی منظور شده باشد ممکن است قبول کنیم مجلس هم نسبت به اعضاء جزء يك نظر ارفاقی دارد و ممکن است قبول کند ولي راجع با اضافه حقوق رؤساء و مدیران که در مرکز ما مخالفیم. سهم ولایات هیچ نیست و هیچ اضافه حقوقی برای ولایات معین نشده فقط روسائی که در مرکز نشسته اند پول ها را مابین خودشان تقسیم میکنند صد هزار تومان در آن الفاء مالیاتی که از طرف مجلس تصویب شد صرفه جوئی شد پنجاه هزار تومان از این مبلغ را رؤسای ادارات مابین خودشان تقسیم کرده اند البته ما باید با این ترتیب مخالفت کنیم و مجلس نباید اجازه بدهد که این اضافات پرداخته شود و بودجه باید هر چه زود تهیه شود.

شریعت زاده - بنده پیشنهادم را مسترد میدارم.

رئیس - پیشنهاد آقای حاج شیخ بیات.

(باین عبارت خوانده شد)

بنده پیشنهاد میکنم حقوق وزراء و معاونین از این دو دوازدهم خارج و حذف بشود تا بودجه کل به مجلس تقدیم شود.

رئیس - آقای حاج شیخ بیات.

حاج شیخ بیات - بنده در موقعی که این لایحه مطرح بود اجازه خواستم راجع بماده واحده و بودجه دو دوازدهم يك عراضی را بمعرض آقایان برسانم. . . یکی از نمایندگان - حالا دیگر نمیشود.

حاج شیخ بیات - در موقع پیشنهاد می توانیم هر عرضی داریم بکنیم ولی نمیدانم آقایان چه عجله دارند که هر موضوعی را با شتاب میخواهند بگذرانند و با عجله میخواهند پنج میلیون پول را در ظرف پنج دقیقه تصویب کنند و بگذارند. و می مفرمایند مذاکرات کافی است . . .

زوار - حکومت با اکثریت است.

حاج شیخ بیات - بنده هم حرفم با اکثریت است

زوار - شما كوچك هستید.

حاج شیخ بیات. آقا شما حق ندارید توهین بکنید (خطاب به آقای رئیس) آقای زوار توهین میکنند

رئیس - آقای زوار بشما اخطار میکنم

زوار متشکرم.

حاج شیخ بیات - آقای شبروانی اینجا دو ساعت پشت زبون از زحمات کیسیون بودجه تعریف و تمجید کردند. ولی نتیجه آن زحمات که امروز باید پیش چشم ما باشد چیست؟ نتیجه که از این زحمات امروزه ما زده ایم چیست؟ نتیجه وقتی است که يك لایحه بودجه مملکتی به مجلس تقدیم شود و در اطراف آن جز بجز صحبت شود و الاهی دو دوازدهم در مجلس آوردن و تصویب کردن را نمیشود کار مهمی فرض کرد زیرا سال میگذرد و لایحه کل بودجه هم به مجلس نمیاید و همینطور ما به دو دوازدهم دو دوازدهم تمام سال را میگذرانیم. بنده عرض میکنم چهارده ماد از عمر مجلس گذشته است و بزرگترین وظیفه مجلس اظهارت در جمع و خرج مملکتی است و فلسفه اینکار هم این است که نماینده هر محلی راجع بدخل و خرج خودش هر نظری دارد اظهار کند و اگر نمایان میشود بگوید و با صورت جزء بودجه تطبیق کند و از نمایان جلوگیری شود. و همچنین در قسمت خرج جزء جزء را باید ملاحظه و رسیدگی کنند این بیانات آقای باستانی را بنده تصدیق میکنم راجع بمالیه يك مرتبه میگویند هفت میلیون بدهید در صورتیکه ما هنوز از وضعیت

تشکیلاتش مطلع نیستیم آخر یکی و بچه اشخاص و برای چه کار بدهیم؟ اضافه هم که نمیتوانیم در قسمت دو دوازدهم پیشنهاد کنیم. وقتی که میگویند صد و پنجاه تومان بفلان قاضی که دارای رتبه سه است میدهند بنده اگر مخالف باشم و مثلاً عقیده داشته باشم که این قاضی باید شصت تومان بگیرد در کجا بنده می توانم حرف بزنم. بنده میخواهم در بودجه عدلیه صحبت کنم و در لایحه عدلیه حرف بزنم. در کجا و چه موقع باید حرف خودم را بزنم. ماهرکاری داریم باید روی ماده واحده خنم شود و باین ترتیب بگذرد پس بنده نمنا میکنم که در اطراف این قضیه آقایان اجازه بدهند که دوسه نفر صحبت کنند. بنده الان ده کاغذ راجع بمعدبات مالیه دارم که نمیدانم چه کنم. سؤال میکنم جواب مقتضی نمیدهند میفرمائید استیضاح کنیم. استیضاح هم که میکنیم شما اکثریت در مقابل ابستاده ایدما فرضا يك حرفهائی میزنیم يك جواب هائی ما میدهند شما هم که اکثریت هستید رأی می دهید. دیگر چه می توان کرد؟ بنده بالاخره مقصودم از این پیشنهاد این بود چون آقای شبروانی همه تقصیرات را متوجه دولت کردند و فرمودند که دولت (یعنی هیئت وزراء) بودجه را به مجلس نمی آورند و یا اگر میاورند دوباره پس می گیرند و خلاصه در تقدیم بودجه مسامحه میکنند. از این جهت بنده پیشنهاد کردم که حقوق وزراء بماند تا وقتی که بودجه کل مملکتی بمجلس بیاید

رئیس - آقای حاج آقا رضا رفیع

حاج آقا رضا رفیع - هر يك از آقایان يك پیشنهاد هائی میفرمایند در موقع توضیح در يك موضوع های دیگری صحبت و مذاکره میفرمایند و يك مسائل دیگری را عنوان میکنند

حاج شیخ بیات - به آقای شبروانی هم بگوئید

شبروانی - بنده پیشنهاد نکردم.

حاج آقا رضا رفیع - آقا پیشنهاد فرمودند که حقوق وزراء و معاونین بماند تا بودجه به مجلس بیاید

کمان میکنم خودشان تصدیق بفرمایند که وزراء يك اشخاص سرمایه دار ملاکی نیستند که بتوانند زندگان کنند مثلاً آقای پاك روان که مرد پاکی است با همین حقوق دولت باید زندگان کند همینطور آقای سمعی و خود آقای رئیس الوزراء و سایر آقایان همه آقایان را می شناسیم و می دانیم که يك اشخاصی هستند که عوائد مملکتی ندارند و با همین حقوق باید زندگان بکنند و کمان می کنم بر بدن حقوق این ها خوب نیست زیرا این هابك حقوق شخصی نیست که بخواهید قطع کنید و البته اگر فرمایشی دارید باید در موقع آوردن بودجه مذاکرات بفرمائید . . .

حاج شیخ بیات - بودجه را نمی آورند

حاج آقا رضا رفیع - هر وقت آوردند مطرح شد مذاکره بفرمائید. اما راجع باستیضاح شرحی فرمودید در همه جای دنیا همینطور است. اقلیت استیضاح می کند اکثریت هم حاکم است بالاخره در همه جا اکثریت حاکم بر اقلیت است. البته وقتی که در اقلیت هستید فائده ندارد در اقلیت بودن غصه ندارد کاری بکنید که جزو اکثریت بشوید.

رئیس - رای میگیریم بمقابل توجه بودن پیشنهاد آقای حاج شیخ بیات آقایانیکه قابل توجه میدانند قیام فرمایند.

(چند نفر قیام نمودند)

رئیس - قابل توجه نشد. رای گرفته میشود بماده واحده با اوراق: آقایانیکه موافقت ورقه سفید و الا ورقه کبود خواهند داد

(اخذ آراء بعمل آمد)

هفتاد و سه ورقه سفید تعداد شد

(اسامی رأی دهندگان)

آقایان: بنی سلیمان - میرزا هاشم آشتیانی - خطیبی دکتر محمد خان مصدق - شبروانی - حاج میرزا حبیب الله

قانون

تمدید قانون راجع باختیارات آقای مهدیقلی خان هدایت

رئیس کل مالیه برای مدت سه ماه

مصوب ۲۵ مهرماه ۱۳۰۶

ماده واحده - مجلس شورای ملی از تاریخ ۶ مهر ۱۳۰۶ تا سه ماه دیگر مدلول قانون ۶ اسرداد ۱۳۰۶ را که بموجب آن اختیارات مندرجه در قانون اسد ۱۳۰۱ به آقای مهدیقلی خان هدایت واگذار شده بود تمدید میدهد.

این قانون که مشتمل بر يك ماده است در جلسه بیست و پنجم مهر ماه یکهزار و سیصد و شش شمسی بتصویب مجلس شورای ملی رسید.

قانون

اجازه پرداخت $\frac{1}{11}$ بودجه های مصوب اسفند ۱۳۰۵ بابت مخارج مملکتی

در دو ماهه شهریور و مهر ۱۳۰۶

مصوب ۲۵ مهرماه ۱۳۰۶

ماده واحده - وزارت مالیه مجاز است مخارج مملکتی را برای دو ماهه شهریور و مهر ماه ۱۳۰۶ بمیزان دو دوازدهم بودجه ها و اعتبارات مصوب اسفند ۱۳۰۵ و برطبق قوانینی که شامل این قبیل پرداخت ها میشود رسم علی الحساب بپردازد.

این قانون که مشتمل بر یکماده است در جلسه بیست و پنجم مهرماه یکهزار و سیصد و شش شمسی بتصویب مجلس شورای ملی رسید.

رئیس مجلس شورای ملی: حسین پیرنیا

امین - نگهبان - عصر انقلاب - احتشامزاده - حاج آقا رضا رفیع - دنتی - دادگر - روحی - محمود رضا - لوبخت - جهانشاهی - حیدری - میرزا عبدالله خان وثوق فرمند - ملک مدنی - عمادی - حاج میرزا مرتضی - بدر - نفقه الاسلامی - بهبهانی - میرزا عبدالحسین - طباطبائی دیبا - اسفندیاری - مرتضی قلیخان بیات - زوار - موقر - افشار - جلالی - باستانی - جمشیدی وکیل طباطبائی - وزیری - سید حسین آقاپان - خواجوی اسکندری - میرزا ابراهیم خان قوام - اعتبار - صالحی دهستانی - شریعت زاده - دکتر سنک - ملک ابرج پور تیمور - سید جواد محقق - نجومی - سهرانجانی ساکینیان - معظمی - لبقوانی - امیر اسدالله خان عامری مفتی - بالیزی - ذوالقدر - اسکندر خان مقدم - حشمتی ابراهیمی - دکتر رفیع خان امین - دکتر لقمان - محمد ولی میرزا - ملک آرائی - فرمند - بچی خان زنگنه

میر ممتاز - دیوان بیگی - سلطان محمد خان عامری - آقا زاده سبزواری - عراقی - ابلخان - دکتر طاهری - دولتشاهی - رئیس - عده حضار را بطور قطع نتوانستند معین کنند. بین هشتاد و پنج و نود نفر تشخیص داده اند در هر حال با هفتاد و سه رأی تصویب شد. راجع بدستور فقط لوایحی که به کمیسیون بودجه ارجاع شده حاضر است. چند فقره شهریه است راجع بورثه مشهدی رحمن و سید اصغر. و همچنین خبر کمیسیون بودجه راجع به شهریه ورثه دکتر هادی خان. در هر حال اگر اجازه بفرمائید دستور در اول جلسه آتی معین شود عده از نمایندگان - صحیح است انتخاب کمیسیونها رئیس - تعیین کمیسیون ها هم موکول به جلسه آتی خواهد بود.

(مجلس بیست دقیقه بعد از ظهر ختم شد)

تذکرہ

تذکرہ کارکنان و کارکنات اتحاد کارکنان پاکستان

پاکستان کے اتحاد کارکنان پاکستان

1971ء

1971ء میں اتحاد کارکنان پاکستان کے کارکنان و کارکنات کی فہرست
جو اس وقت تک قائم رہی ہے۔ اس فہرست میں ان کے نام، پتے اور دیگر
معلومات درج ہیں۔

اس فہرست میں ان کے نام، پتے اور دیگر معلومات درج ہیں۔
اس فہرست میں ان کے نام، پتے اور دیگر معلومات درج ہیں۔

1971ء

تذکرہ

تذکرہ کارکنان و کارکنات اتحاد کارکنان پاکستان

پاکستان کے اتحاد کارکنان پاکستان

1971ء

1971ء میں اتحاد کارکنان پاکستان کے کارکنان و کارکنات کی فہرست
جو اس وقت تک قائم رہی ہے۔ اس فہرست میں ان کے نام، پتے اور دیگر
معلومات درج ہیں۔

اس فہرست میں ان کے نام، پتے اور دیگر معلومات درج ہیں۔
اس فہرست میں ان کے نام، پتے اور دیگر معلومات درج ہیں۔

1971ء